

ЗВОЛІНСЬКИЙ АНДРІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

Допускається до захисту:
завідувач кафедри фінансів і
банківської справи,
канд. екон. наук, доцент
_____ Л. В. Юрчишена
«_____» _____ 2024 р.

**ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА**

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок
ОП «Цифрові фінанси»

Кваліфікаційна (магістерська) робота

Науковий керівник:
Наталія ПОЛІЩУК,
професор кафедри фінансів і
банківської справи,
д-р екон. наук, професор

(підпис)

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали/за шкалою ЄКТС/за національною шкалою)
Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця 2024

АНОТАЦІЯ

Зволінський А. М. Інвестиційною привабливістю сільського господарства. Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та страхування». Освітня програма «Цифрові фінанси». Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2024.

У кваліфікаційній роботі узагальнено теоретичні, методологічні та практичні засади інвестиційної привабливості сільського господарства. Визначено зовнішні та внутрішні чинники формування інвестиційної привабливості сільського господарства. Здійснено комплексну оцінку інвестиційної привабливості сільського господарства. Визначено вплив інвестицій на розвиток сільського господарства в Україні. Сформовано пріоритети інвестиційної політики у контексті модернізації сільського господарства, запропоновано підвищення інвестиційної привабливості сільського господарства.

Основним науковим результатом дослідження є концепція управління інвестиційною привабливістю сільського господарства, метою якої є створення сприятливого інвестиційного клімату та забезпечення сталого розвитку сільського господарства.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційна привабливість, сільське господарство.

76 с., 9 табл., 25 рис., бібліограф.: 55 джерел.

SUMMARY

Zvolinskyi A. M. Investment attractiveness of agriculture. Specialty 072 «Finance, Banking, Insurance and Stock Exchange». Educational program "Digital Finance". Vasyl Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2024.

The qualification work summarizes the theoretical, methodological and practical principles of investment attractiveness of agriculture. External and internal

factors of the formation of investment attractiveness of agriculture are identified. A comprehensive assessment of investment attractiveness of agriculture is carried out. The impact of foreign direct investment on the development of agriculture in Ukraine is determined. Investment policy priorities are formed in the context of modernization of agriculture, and an increase in investment attractiveness of agriculture is proposed.

The main scientific result of the study is the concept of managing investment attractiveness of agriculture, the purpose of which is to create a favorable investment climate and ensure sustainable development of agriculture.

Keywords: investment, investment activity, investment attractiveness, agriculture.

76 p., 9 tabl., 25 fig., bibliography: 55 item.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ.....	8
1.1. Теоретичні аспекти інвестиційної привабливості сільського господарства..	8
1.2. Чинники формування інвестиційної привабливості сільського господарства.....	12
1.3. Формування механізму інвестиційної привабливості сільського господарства.....	19
РОЗДІЛ 2 СТАН І ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА.....	25
2.1. Характеристика сучасного стану сільського господарства України.....	25
2.2. Аналіз інвестиційної привабливості сільського господарства.....	33
2.3. Ефективність впливу інвестицій на розвиток сільського господарства в Україні.....	40
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА.....	46
3.1. Концепція удосконалення інвестиційної привабливості сільського господарства.....	46
3.2. Пріоритети інвестиційної політики у контексті модернізації сільського господарства.....	53
3.3. Напрями підвищення інвестиційної привабливості сільського господарства.....	59
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71

ВСТУП

Актуальність дослідження. Однією з ключових і, водночас, найскладніших задач повоєнної відбудови України є створення умов для підвищення інвестиційної привабливості. Відновлення країни після війни охоплює не лише реконструкцію підприємств та виробничих об'єктів, а й відбудову інфраструктури. Для реалізації цих завдань потрібні значні інвестиції, у забезпеченні яких важливу роль відіграють як іноземні, так і вітчизняні інвестори.

Вивчення інвестиційної привабливості, її теоретичного аналізу та впливових чинників здійснюється науковцями та експертами такими як: Бутко М.П., Вініченко І. І., Гук О. В., Дідур К. М., Єпіфанова І.Ю., Зайцев І. Ю., Кальний С. В. Качула С. В., Мовчанюк А. В., Нікольчук Ю.М., Поліщук Н. В., Різник Д. В., Савченко М. В., Степанова А. А. та інші. Але невирішеними залишаються питання підвищення інвестиційної привабливості сільського господарства, що потребують ґрунтовних досліджень.

Метою дослідження є розробка теоретико-методичних і практичних засад підвищення інвестиційної привабливості сільського господарства, які сприятимуть залученню внутрішніх та зовнішніх інвестицій, модернізації аграрного сектора, впровадженню інноваційних технологій, а також забезпеченню сталого розвитку та конкурентоспроможності сільського господарства.

Відповідно до поставленої мети у роботі сформовано такі **завдання**:

- дослідити теоретичні аспекти інвестиційної привабливості сільського господарства;
- визначити чинники формування інвестиційної привабливості сільського господарства;
- виявити особливості формування механізму інвестиційної привабливості сільського господарства;

- охарактеризувати сучасний стан сільського господарства України;
- проаналізувати інвестиційну привабливість сільського господарства;
- визначити ефективність впливу інвестицій на розвиток сільського господарства в Україні;
- розробити концепцію удосконалення інвестиційної привабливості сільського господарства;
- узагальнити пріоритети інвестиційної політики у контексті модернізації сільського господарства;
- сформулювати напрями підвищення інвестиційної привабливості сільського господарства.

Об'єктом дослідження є процес формування інвестиційної привабливості сільського господарства.

Предметом дослідження є фінансові відносини, які виникають в процесі формування інвестиційної привабливості сільського господарства.

Методологічною основою дослідження є загальнонаукові методи (аналіз, дедукція, індукція, узагальнення, групування), а також спеціалізовані методи (фінансовий та інвестиційний аналіз).

Інформаційна база. Для написання кваліфікаційної роботи використовувалася науково-методична література з питань інвестиційної привабливості, фінансова та статистична звітність, а також матеріали з інтернет-джерел.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці шляхів підвищення інвестиційної привабливості сільського господарства, які ґрунтуються на концепції удосконалення інвестиційної привабливості сільського господарства.

Наукова новизна дослідження: розроблено концепцію удосконалення інвестиційної привабливості сільського господарства, метою якої є залучення додаткових інвестицій, підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, формування сприятливого інвестиційного середовища та забезпечення сталого розвитку галузі.

Апробація результатів дослідження. За результатами дослідження опубліковано тези:

Інвестиційна привабливість сільського господарства. Актуальні проблеми розвитку фінансів в умовах цифровізації економіки України: матеріали II Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 25 квітня 2024 р.). Вінниця. 2024. С. 81–83.

Вплив інвестицій на розвиток сільського господарства в Україні. XXIV Міжнародна наукова конференція студентів та молодих вчених «Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання». (м. Вінниця, 03 грудня 2024 р.) ДонНУ імені Василя Стуса. Вінниця. 2024.

Положення, що виносяться на захист: удосконалено визначення інвестиційної привабливості за напрямками (з урахуванням цілей інвестора; через сукупність різних чинників; через співвідношення між дохідністю та ризиком); запропоновано визначення ефективності впливу інвестицій на розвиток сільського господарства, базуючись на розрахунку інтегральних показників, що відображають вплив інвестицій на обсяги виробництва сільськогосподарської продукції, урожайність зернових культур та заробітну плату; розроблена концепція удосконалення інвестиційної привабливості сільського господарства.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 55 найменувань. Загальний обсяг роботи становить 76 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ

1.1 Теоретичні аспекти інвестиційної привабливості сільського господарства

Інвестиційна привабливість є предметом дослідження, оскільки вона визначає, наскільки вигідними для інвесторів є різні ринки, галузі або економічні системи для розміщення капіталу. Аналіз інвестиційної привабливості дає змогу оцінити здатність країни чи регіону залучати інвестиції, зважаючи на такі фактори, як економічна стабільність, правова база, податкове середовище, наявність інфраструктури, рівень ризиків та соціально-політична ситуація. Ці дослідження допомагають виявити ключові чинники, що впливають на інвестиційну активність, а також дають рекомендації для підвищення привабливості для інвесторів.

Інвестиції, з точки зору об'єкта, мають подвійний характер: по-перше, вони виступають як ресурси, що відображають обсяг доходу, не витраченого на споживання; по-друге, інвестиції являють собою вкладення (витрати) в об'єкти підприємницької чи іншої діяльності, що призводять до збільшення вартості капітального майна [12, 13, 20].

Інвестиції виконують кілька ключових функцій:

- Розширення та розвиток виробництва – сприяють збільшенню обсягів виробничих потужностей і розширенню бізнесу.
- Оновлення основних виробничих фондів – забезпечують оновлення та модернізацію обладнання, що дозволяє підтримувати ефективність і конкурентоспроможність виробництва.
- Підвищення технічного рівня виробництва – впровадження новітніх технологій та інновацій для покращення процесів виробництва.

- Покращення якості продукції та забезпечення її конкурентоспроможності – інвестиції допомагають підвищити стандарти якості, що дозволяє бізнесу успішно конкурувати на ринку.

У складі ресурсів, що включають майнові та інтелектуальні цінності, вкладені в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, можна виокремити такі групи інвестицій (рис. 1.1):

- кошти та фінансові інструменти (цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери);
- матеріальні цінності (будівлі, споруди, обладнання та інше рухоме та нерухоме майно);
- майнові, інтелектуальні та інші права, які мають грошову оцінку (нематеріальні активи) [20].

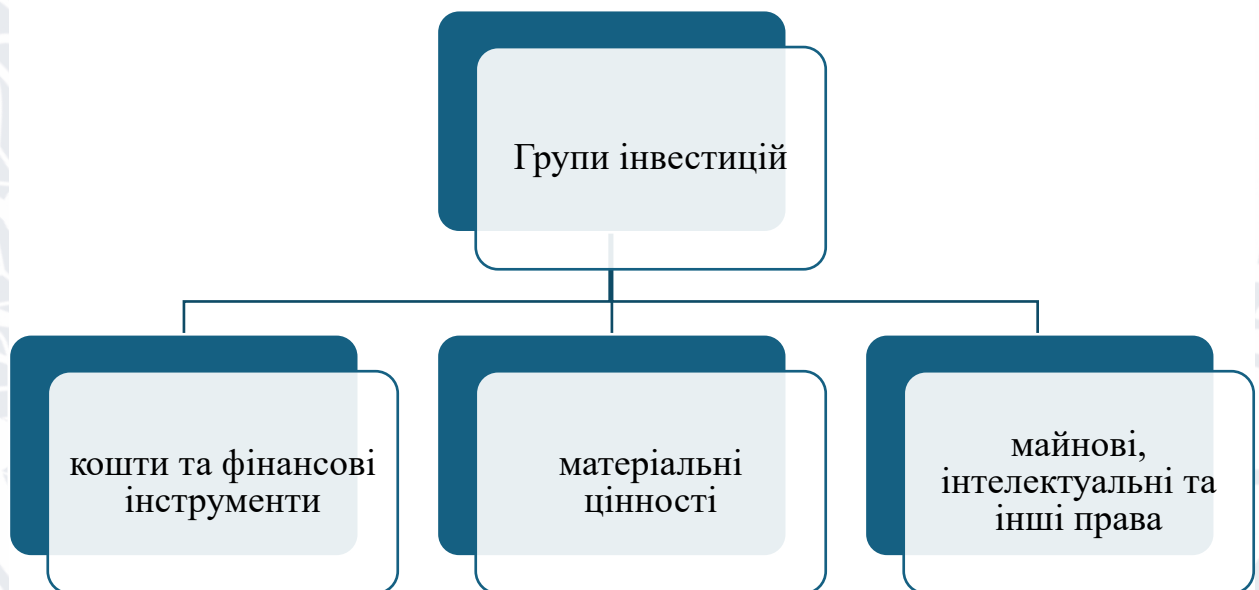

Рисунок 1.1 – Класифікація інвестицій по групам.

Джерело: складено на основі [20].

Отже, інвестиції, з точки зору ресурсного аспекту, можуть мати грошову, матеріальну форму, а також бути представлені у вигляді майнових прав та інших цінностей. Проте, незалежно від форми, яку вони набувають,

інвестиційні ресурси мають спільну економічну сутність і є накопиченим доходом, спрямованим на збереження та збільшення вартості.

Загальновідомо, що існує дуже тісний взаємозв'язок між інституційним інвестуванням та процесами фінансування, необхідними для його розвитку. Функціональна та базова структура інституційного інвестування представлена на рис. 1.2.

Рисунок 1.2 – Структура інвестування.

Джерело: складено на основі [12, 13].

Нікольчук Ю.М., Лопатовська О.О. за результатами аналізу підходів виокремили три основні напрями в тлумаченні категорії «інвестиційна привабливість» (табл. 1.1):

- 1) з урахуванням цілей інвестора;
- 2) через сукупність різних чинників;
- 3) через співвідношення між дохідністю та ризиком [31, с. 165].

Таблиця 1.1 – Визначення сутності «інвестиційна привабливість»

Особливості визначення поняття	Тлумачення
1) з урахуванням цілей інвестора	Інвестиційна привабливість – сукупність економіко-психологічних чинників, що визначають для інвестора можливість отримати максимальний прибуток при мінімальному ризику інвестованих коштів.
2) через сукупність різних чинників	Інвестиційна привабливість – це забезпечення надійного та своєчасного досягнення цілей інвестора, ґрунтуючись на економічних результатах його діяльності.
3) через співвідношення між дохідністю та ризиком	Інвестиційна привабливість – можливість отримання економічного ефекту (прибутку) від інвестицій за умови мінімального рівня ризику.

Джерело: складено на основі [22, 31, 33, 35].

Досліджуючи визначення інвестиційної привабливості з конкретними показниками або змістовним аспектом слід відмітити, що необхідно розуміти інвестиційну привабливість здебільшого з точки зору інвестора, який оцінює об'єкт з різних аспектів. У цьому випадку інвестиційна привабливість визначається як сукупність економіко-психологічних чинників, що визначають для інвестора можливість отримати максимальний прибуток при мінімальному ризику інвестованих коштів. Цей підхід не враховує співвідношення цілей інвестора з можливостями безризикової реалізації, а також не зважає на готовність інвестора прийняти на себе ризик [31, с. 165].

Другий напрям базується на тому, що під інвестиційною привабливістю розуміють забезпечення надійного та своєчасного досягнення цілей інвестора, ґрунтуючись на економічних результатах його діяльності.

Проте слід зазначити, що у визначенні не враховано інтереси всіх учасників інвестиційного процесу [31, с. 166].

Третій напрям враховує дохідність та ризики та трактує інвестиційну привабливість як можливість отримання економічного ефекту (прибутку) від інвестицій за умови мінімального рівня ризику [31, с. 166].

Погоджуємось з думкою Китайчук Т.В., що інвестиційна привабливість характеризує загальну оцінку переваг і недоліків інвестування в конкретні напрямки та об'єкти з точки зору кожного окремого інвестора [22, с. 5].

Аграрна інвестиційна привабливість потребує комплексного підходу до визначення пріоритетів і механізмів їх досягнення, що сприятиме стимулюванню інвестицій, підвищенню конкурентоспроможності аграрної продукції та забезпеченню продовольчої безпеки країни.

Основні цілі інвестування включають отримання прибутку, збереження капіталу, збільшення обсягів виробництва та досягнення соціального ефекту, однак у сільському господарстві виникають специфічні цілі, такі як відновлення родючості ґрунтів, екологічна стійкість, забезпечення продовольчої безпеки, інноваційний розвиток, соціальний захист і поліпшення умов життя сільського населення.

1.2. Чинники формування інвестиційної привабливості сільського господарства

Розвиток інвестиційної політики в сільському господарстві залежить від формування стратегічного плану, який враховує екологічні, соціальні, технічні, технологічні та інноваційні аспекти. Це дозволяє спрямовувати інвестиції на реалізацію конкретних соціально-економічних цілей. Інвестиційна привабливість враховує аналіз тенденцій інноваційного розвитку країни та регіонів, а також актуальні зміни.

Чинники формування інвестиційної привабливості сільського господарства можна поділити на кілька основних груп (табл. 1.2):

Таблиця 1.2 – Чинники формування інвестиційної привабливості сільського господарства

Група чинників	Пояснення
1 група. Економічні чинники	До ключових факторів належать рентабельність аграрного сектора, доступ до фінансових ресурсів, інвестиції в інфраструктуру, ефективність виробничих процесів, а також ринкові умови, зокрема попит і пропозиція на аграрну продукцію, цінова динаміка та експортно-імпортні перспективи.
2 група. Соціальні чинники	Включають розвиток сільських територій, підвищення якості життя місцевого населення, забезпечення доступу до кваліфікованих трудових ресурсів, а також забезпечення соціальної стабільності та громадської підтримки аграрного сектора.
3 група. Політичні та правові чинники	Охоплюють державну підтримку аграрного сектора шляхом надання субсидій, податкових пільг, реалізації інвестиційних програм, регулювання земельних відносин, а також укладення міжнародних угод, які впливають на експорт та імпорт сільськогосподарської продукції.
4 група. Екологічні чинники	Пов'язані зі сталим розвитком, охороною природних ресурсів, мінімізацією екологічного впливу аграрного сектора, а також із впровадженням екологічно безпечних технологій та практик у сільському господарстві.
5 група. Технологічні чинники	Ключовим аспектом є впровадження сучасних технологій у сільському господарстві, що здатне значно підвищити продуктивність і ефективність виробництва, зменшити витрати та забезпечити стійкість до змін клімату.
6 група. Міжнародні чинники	Глобальні чинники, що впливають на здатність країни або регіону залучати інвестиції з-за кордону. Ці чинники можуть як позитивно, так і негативно впливати на інтерес інвесторів до конкретного ринку.

Джерело: складено автором.

До першої групи чинників належать економічні, що включають такі чинники:

1. Рентабельність сільського господарства – це показники прибутковості та доходності сільськогосподарських підприємств.
2. Доступність фінансових ресурсів, тобто умови кредитування, доступ до державних або приватних інвестиційних фондів.
3. Інфляція та обмінний курс: вплив макроекономічних показників на вартість інвестицій та витрат.
4. Податкові пільги та субсидії: наявність або відсутність державних стимулів для інвесторів.

Другою групою чинників, які формують інвестиційну привабливість сільського господарства є соціальні та демографічні чинники:

1. Забезпечення кваліфікованими трудовими ресурсами, тобто наявність достатньої кількості робочої сили та рівень її підготовки.
2. Умови життя на селі, що включають показники якості життя, доступ до медичних послуг, освіти, соціальних благ.
3. Соціальна стабільність передбачає стабільну ситуацію в країні чи регіоні.

Політичні та правові чинники формують інвестиційний клімат в країні і впливають на інвестиційну привабливість, в тому числі інвестиційну привабливість сільського господарства. До політичних та правових чинників можна віднести:

1. Законодавча база та регулювання, що включають систему земельних відносин, правила землеволодіння та оренди, охорону прав інвесторів.
2. Державна підтримка та субсидії є важливим чинником, що стимулює інвестиційний процес в аграрному секторі. Безпосередня фінансова допомога держави сільськогосподарським виробникам для покриття частини витрат на виробництво, закупівлю техніки, насіння, добрив, пестицидів або для підтримки цін на агропродукцію.

Зниження податкового навантаження на підприємства сільського господарства, включаючи знижені ставки ПДВ, пільги на податок на прибуток або земельний податок. Це сприяє поліпшенню фінансової ситуації підприємств і дає можливість спрямувати заощаджені кошти на розвиток і модернізацію.

Державні програми підтримки інвестицій в сільське господарство, що включають як фінансування нових проєктів, так і надання грантів для впровадження інновацій, екологічних технологій або розвитку місцевих агропідприємств.

Державні програми, що сприяють експорту сільськогосподарської продукції, включаючи фінансову підтримку для сертифікації продукції, пошуку нових ринків та транспортування.

Вкладення в розвиток аграрної інфраструктури, такої як дороги, зберігання та переробка сільськогосподарської продукції, що допомагає знижувати витрати для виробників і покращує доступ до ринків.

Програми страхування аграріїв від природних катаклізмів, засух, повеней або шкідників, що дозволяє зменшити фінансові ризики для інвесторів у випадку неврожаю або стихійних лих.

Державне регулювання та контроль відіграють важливу роль у формуванні інвестиційного клімату. Держава здійснює підтримку на законодавчому рівні, створюючи умови для стабільності аграрного ринку, контролювання якості продукції, надання ліцензій та сертифікатів тощо.

3. Політична стабільність зумовлює вплив політичної ситуації на інвестиційний клімат та безпеку інвестицій.

До четвертої групи чинників слід віднести – екологічні чинники, які пов'язані зі сталим розвитком, охороною природних ресурсів, мінімізацією екологічного впливу аграрного сектора, а також із впровадженням екологічно безпечних технологій та практик у сільському господарстві. Екологічні чинники поділяють на:

1. Збереження природних ресурсів, тобто екологічні вимоги до використання земель, водних ресурсів, контроль забруднення.
2. Кліматичні умови, що стосуються змін клімату, вплив природних катаклізмів (посухи, повені) на сільськогосподарське виробництво.
3. Впровадження екологічно чистих технологій – інвестиції в сталий розвиток, енергозберігаючі та екологічно безпечні практики.

Важливою п'ятою групою чинників є технологічні чинники, ключовим аспектом яких є впровадження сучасних технологій у сільському господарстві, що здатне значно підвищити продуктивність і ефективність виробництва, зменшити витрати та забезпечити стійкість до змін клімату. До технологічних чинників слід віднести:

1. Інновації та автоматизація, що передбачає впровадження новітніх технологій, агротехнічних засобів, цифрових рішень у виробництво.
2. Інфраструктурна розвиненість, тобто доступ до сучасної інфраструктури, доріг, складів, системи зрошення, технологій обробки та зберігання продукції.

До шостої групи чинників, які формують інвестиційну привабливість сільського господарства можна віднести міжнародні чинники, що включають:

1. Глобальні ринкові тенденції: попит на агропродукцію на світових ринках, змінення цін та кон'юнктури.
2. Міжнародні угоди та торгові відносини, які визначають вплив зовнішньої політики, торгових угод та санкцій на експорт та імпорт сільськогосподарської продукції.
3. Іноземні інвестиції відіграють важливу роль у розвитку сільського господарства, оскільки дозволяють забезпечити доступ до додаткових фінансових ресурсів, нових технологій і міжнародних ринків. Також необхідно відзначити співпрацю з міжнародними партнерами, яка надає можливість отримати доступ до новітніх технологій, ефективних

агрономічних практик, сучасних методів управління, що підвищує продуктивність і конкурентоспроможність вітчизняного аграрного сектору.

Іноземні інвестори можуть входити в сільськогосподарські підприємства як партнери, створюючи спільні підприємства, що дозволяє поєднати ресурси та технології обох сторін для досягнення синергетичного ефекту.

Іноземні інвестиції забезпечують доступ до нових міжнародних ринків, що важливо для аграріїв, які бажають експортувати свою продукцію. Це також сприяє інтеграції в глобальні ланцюги постачання.

Іноземні підприємства та організації часто беруть участь у реалізації великих сільськогосподарських проєктів, таких як розвиток інфраструктури, переробка продукції, створення нових логістичних мереж.

Міжнародні фінансові організації та держави часто надають гранти та позики для розвитку сільського господарства, що можуть бути використані на впровадження екологічно чистих технологій, розвиток інфраструктури, боротьбу зі змінами клімату або покращення соціальних умов у сільських районах.

Іноземні інвестиції і співпраця створюють потужний поштовх для модернізації аграрного сектору, розвитку нових технологій і розширення ринків збуту, що в свою чергу сприяє сталому розвитку і підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва.

Отже, чинники формування інвестиційної привабливості сільського господарства взаємодіють та впливають на обсяги й напрямки інвестицій у сільському господарстві, визначаючи його розвиток і ефективність, а також формують інвестиційну привабливість (рис. 1.3).

Стан світової економіки, темпи економічного зростання в ключових країнах і регіонах, а також загальний рівень глобальної стабільності визначають рівень зацікавленості інвесторів в різних країнах. У кризові періоди або під час економічних спадів інвестори зазвичай намагаються уникати ризику та інвестують менш охоче.

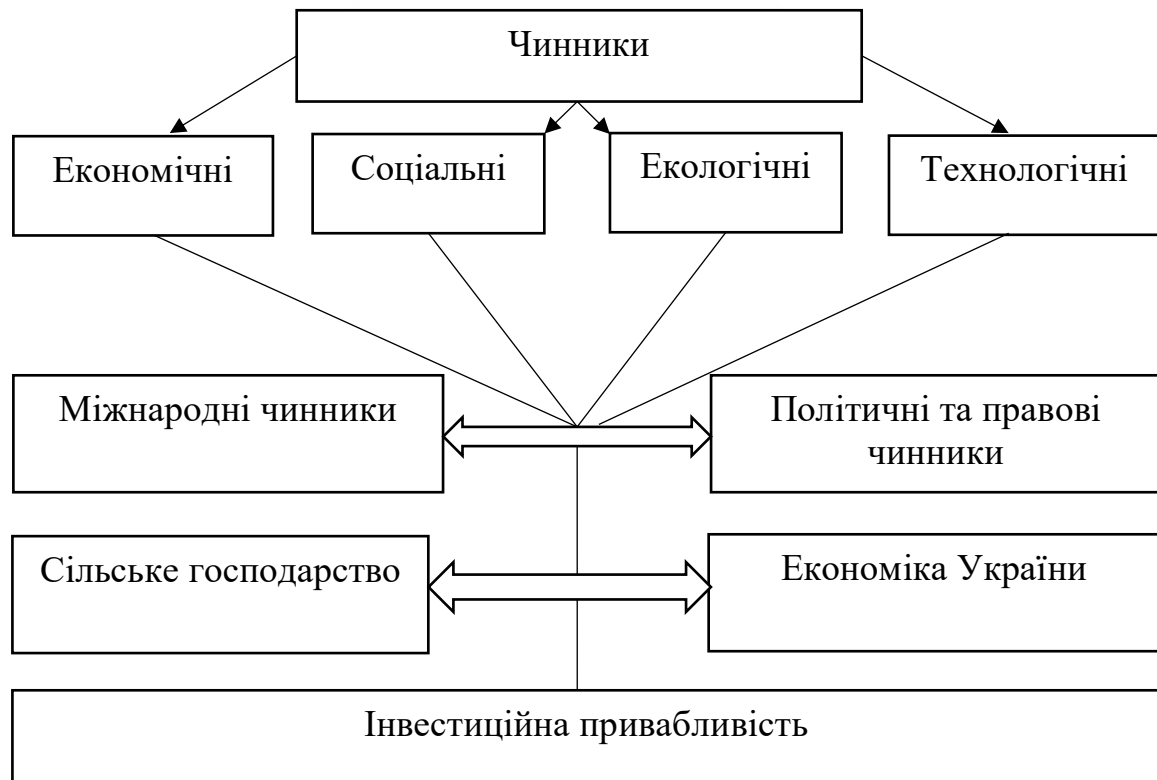

Рисунок 1.3 – Взаємозв’язок чинників, які впливають на формування інвестиційної привабливості сільського господарства.

Джерело: складено автором.

Країни, що мають доступ до міжнародних фінансових ринків, міжнародних банків та інвестиційних фондів, мають більшу привабливість для інвесторів, оскільки це дозволяє знизити вартість фінансування і сприяє росту інвестицій в економіку.

Міжнародні чинники інвестиційної привабливості охоплюють широкий спектр економічних, політичних, фінансових і соціальних аспектів, які впливають на здатність країни залучати зовнішні інвестиції та інтегруватися в глобальну економіку.

Таким чином, інвестиційна привабливість сільського господарства формується під впливом багатьох чинників, що в цілому зумовлюють позитивний або негативний інвестиційний клімат у сільському господарстві.

1.3 Механізм формування інвестиційної привабливості сільського господарства

У контексті цифрової економіки інвестиції в сільське господарство характеризуються певними особливостями та повинні відповідати специфічним критеріям, що базуються на сучасних тенденціях розвитку.

Аналіз досліджень провідних економістів дозволив виділити ключові аспекти для успішної реалізації та посилення інвестиційної активності у цій галузі, зокрема:

- важливість досягнення як економічного, так і соціального ефекту;
- необхідність постійного інвестування;
- потребу у значних фінансових ресурсах із різних джерел;
- залежність ефективності від загального функціонування аграрного сектору;
- вплив сезонності;
- повільну оборотність капіталу;
- обмежений доступ продукції до світових ринків;
- скорочення інвестицій у нематеріальні активи;
- недоліки земельного законодавства;
- значення інвестицій для економічного зростання;
- оновлення основних засобів та впровадження науково-технічних інновацій.

Формування інвестиційної привабливості сільського господарства має базуватися на стратегічному плануванні, що враховує не лише поточні економічні умови, але й довгострокові перспективи розвитку галузі. Такий підхід дозволить не лише залучити інвестиції, але й забезпечити сталий розвиток аграрного сектору та конкурентоспроможність його продукції на внутрішньому та міжнародному ринках.

Механізм формування інвестиційної привабливості сільського господарства наведено на рис. 1.4.

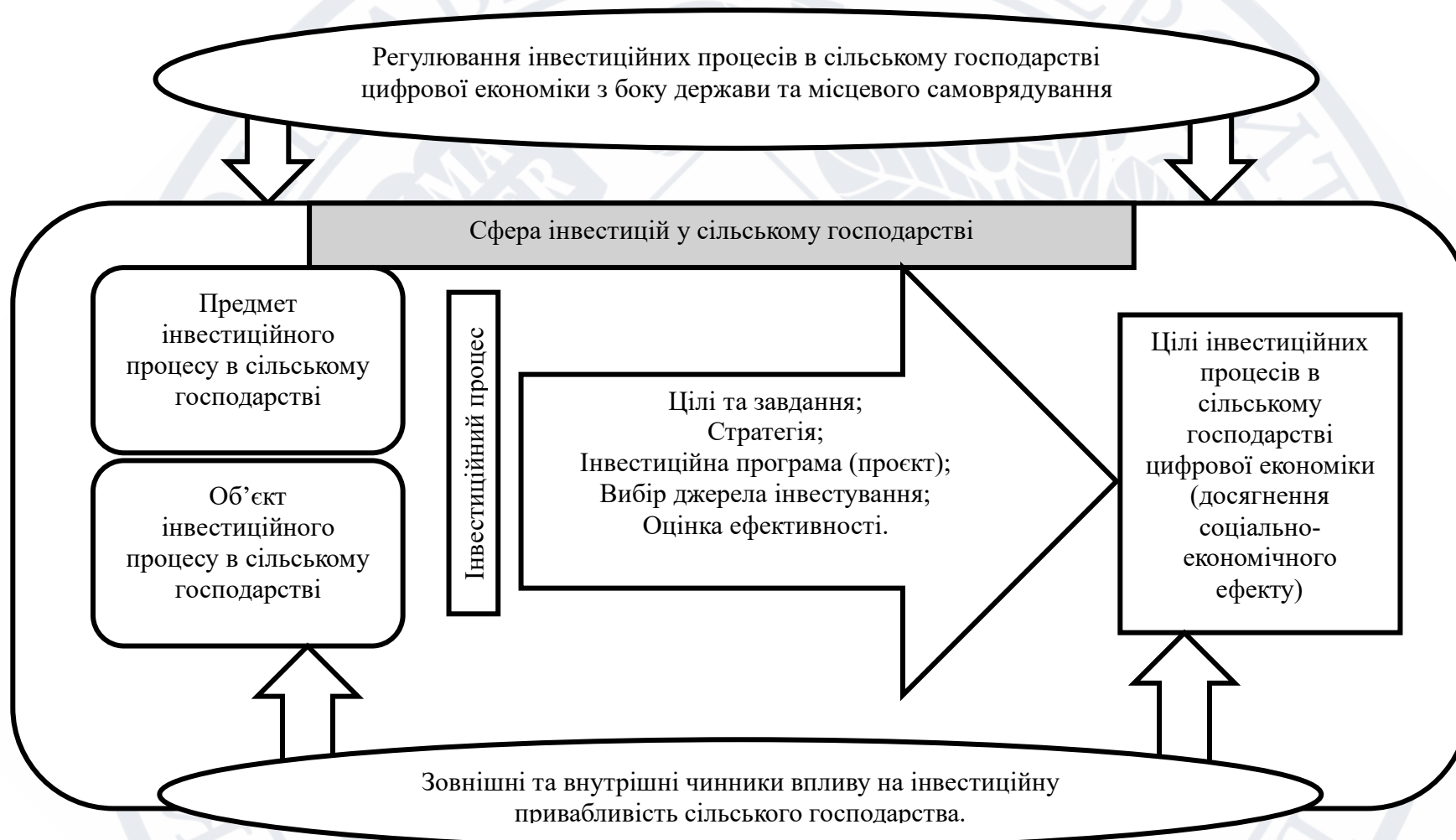

Рисунок 1.4 – Механізм формування інвестиційної привабливості сільського господарства [39].

Ключову роль у механізмі формування інвестиційної привабливості сільського господарства відіграє держава. Регулювання інвестиційних процесів у сільському господарстві цифрової економіки потребує інтегрованого підходу та активної взаємодії державних органів і місцевого самоврядування для забезпечення сприятливого інвестиційного клімату.

Основними цілями інвестиційної діяльності в сільському господарстві в умовах цифровізації економіки є досягнення соціально-економічного ефекту.

Джерела фінансування інвестиційної діяльності є важливою умовою розвитку сільського господарства і відповідно, залучення інвестицій з різних альтернатив покращить фінансовий стан сільськогосподарських підприємств і слугуватиме мотивом до впровадження інновацій.

На нашу думку, необхідно розробити стратегію інноваційного розвитку для вітчизняних сільськогосподарських підприємств, основу якої формуватимуть сучасні технології та інноваційні рішення.

Стратегія інноваційного розвитку сільського господарства в післявоєнній Україні повинна отримати особливі виклики, спричинені військовими діями, а також потреби у відновленні галузі (рис. 1.5).

При формуванні механізму інвестиційної привабливості сільського господарства необхідно використовувати його сезонні та регіональні особливості, проводити оцінку інвестиційних ризиків, використовувати методи хеджування або попередження їх виникнення, а також впроваджувати механізми страхування та гарантування інвестиційних проєктів.

Важливим є фінансування наукових досліджень та інновацій, створення сприятливого інституційного середовища, яке б підтримувало розвиток малого бізнесу та його конкурентоспроможність на міжнародному рівні. Крім того, посилення підтримки державного малого підприємництва в сільському господарстві сприятиме підвищенню рівня життя населення, стимулюванню економічного розвитку, покращенню якості продовольства, що позитивно впливає на здоров'я нації та розвиток сільського господарства.

Індустріалізація сільськогосподарських підприємств шляхом створення спільних підприємств для залучення додаткових інвестицій.

Будівництво переробних підприємств світового рівня та залучення й створення сучасних технологій переробки, енергозбереження й екологічного пакування та зберігання продукції.

Формування інноваційної системи фінансового забезпечення сільського господарства, в тому числі прямих іноземних інвестицій.

Еволюційний підхід до сталого розвитку сільського господарства та його пріоритетне фінансування.

Рисунок 1.5 – Стратегія інноваційного розвитку сільського господарства в післявоєнній Україні із залученням додаткових інвестицій.

Джерело: складено автором

Першим кроком у впровадження стратегії інноваційного розвитку аграрного сектору доцільно передбачити надання пільг експортерам інноваційної аграрної продукції, що стимулює попит на розвиток інноваційної діяльності. також, це може включати спрощення процедури оформлення митних документів на імпорту сільськогосподарської продукції, удосконалення логістики для швидкої доставки та обробки вантажів, а також прискорення митного оформлення на експорт продукції до Європейського Союзу. У результаті сільськогосподарські підприємства ефективно

експортуватимуть свою продукцію, скоротять витрати на логістику та митні послуги, що сприятливо підвищить їх конкурентоспроможність.

Для фінансового забезпечення щодо реалізації даної стратегії потрібно використовувати наступні фінансові інструменти (рис. 1.6).

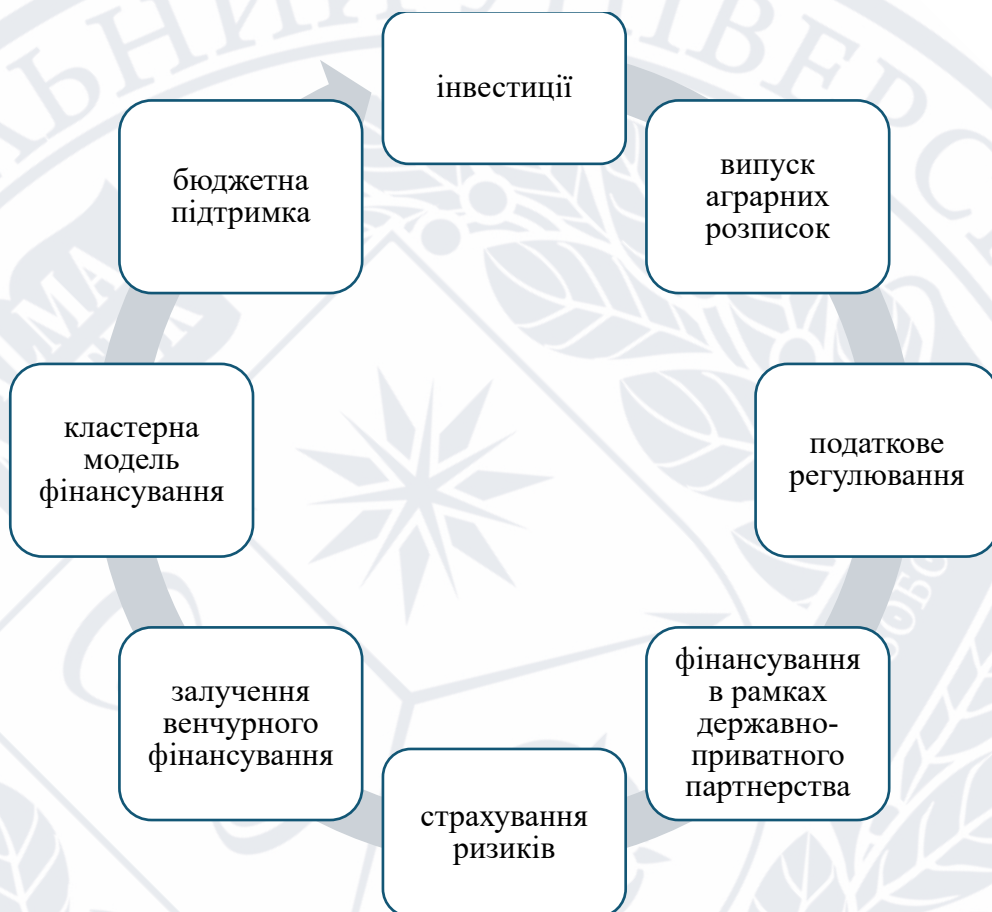

Рисунок 1.6 – Фінансові інструменти реалізації стратегії інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств.

Джерело: побудовано автором.

Таким чином, залучення інвестицій є необхідною передумовою для відновлення сільського господарства в післявоєнний період і його подальшого інноваційного розвитку.

Відповідно, формування сприятливих умов для інвестування має стати пріоритетним напрямком державної аграрної політики, що може бути реалізовано лише через систематичне, наступне та комплексне впровадження заходів, що сприятимуть підвищенні інвестиційної привабливості галузі.

Висновки до розділу 1.

Обґрунтовано три основні напрями в тлумаченні категорії «інвестиційна привабливість», зокрема: з урахуванням цілей інвестора можна досліджувати інвестиційну привабливість як сукупність економіко-психологічних чинників, що визначають для інвестора можливість отримати максимальний прибуток при мінімальному ризику інвестованих коштів; через сукупність різних факторів слід розуміти як забезпечення надійного та своєчасного досягнення цілей інвестора, ґрунтуючись на економічних результатах його діяльності; через співвідношення між дохідністю та ризиком трактують інвестиційну привабливість як можливість отримання економічного ефекту (прибутку) від інвестицій за умови мінімального рівня ризику.

Виділено шість груп чинників формування інвестиційної привабливості сільського господарства: економічні, соціальні, правові та політичні, екологічні, технологічні і міжнародні. Доведено, що чинники формування інвестиційної привабливості сільського господарства взаємодіють та впливають на обсяги й напрямки інвестицій у сільському господарстві, визначаючи його розвиток і ефективність, а також формують інвестиційну привабливість галузі.

Побудовано механізм інвестиційної привабливості сільського господарства, який включає інвестиційний процес, який регулюється державою та формується під дією зовнішніх і внутрішніх чинників, що впливають на інвестиційну привабливість сільського господарства. В механізмі інвестиційної привабливості сільського господарства визначено цілі інвестиційної діяльності в сільському господарстві цифрової економіки – це досягнення соціально-економічного ефекту.

РОЗДІЛ 2

СТАН І ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

2.1. Характеристика сучасного стану сільського господарства України

Головною загрозою продовольчій безпеці України є повномасштабне вторгнення на територію України, яке розпочалося 24 лютого 2022 року і триває досі. Військова агресія призвела до блокування окремих регіонів через окупацію, забруднення сільськогосподарських угідь вибухонебезпечними предметами та обмеження доступу до портів. Україна не лише задовольняє потреби внутрішнього ринку в продовольстві, а й є одним із провідних експортерів зерна та соняшникової олії у світі, що створює ризик виникнення глобальної продовольчої кризи.

Сільське господарство відіграє ключову роль у забезпеченні продовольчої, економічної та екологічної безпеки, сприяє розвитку технологічно пов'язаних галузей і створює соціально-економічну основу для розвитку сільських територій. В Україні аграрний сектор генерує в середньому 10 % ВВП та близько 40 % експортних доходів. У сфері сільського, рибного й лісового господарства зайнято 17 % загальної кількості працівників. Станом на 1 січня 2020 року площа сільськогосподарських угідь становила 41 310,9 тис. га, що відповідає 68,5 % загальної території країни.

Внаслідок війни сільські домогосподарства в Україні зазнали збитків на суму близько 2,25 млрд доларів США. Крім того, втрати в галузі рослинництва складають приблизно 1,26 млрд доларів США, а в тваринництві – 0,98 млрд доларів США. Через воєнні дії 25 % сільськогосподарських домогосподарств в Україні припинили або скоротили виробництво, а в прифронтових регіонах цей показник досягає 38 % [1].

Проаналізуємо динаміку кількості підприємств, які здійснювали свою діяльність у сільському, лісовому та рибному господарстві (рис. 2.1).

Протягом 2019-2023 рр. спостерігається значне скорочення кількості діючих сільськогосподарських підприємств з 75450 до 62960 підприємств, що пов'язано із пандемією та повномасштабним вторгненням на територію України.

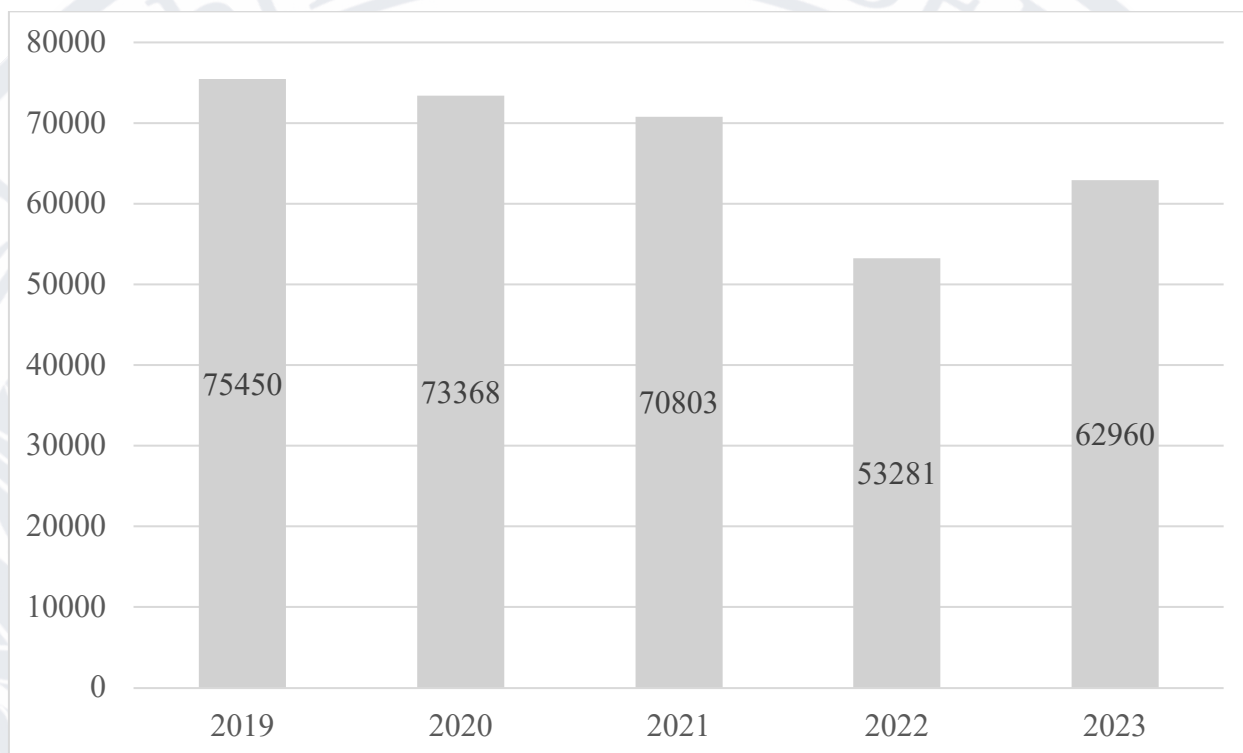

Рисунок 2.1 – Динаміка кількості підприємств сільського, лісового та рибного господарства.

Джерело: побудовано автором на основі [10].

У 2022 році кількість підприємств, що займалися виключно напрямками сільського господарства, суттєво зменшилася. Так, підприємств, які спеціалізувалися на вирощуванні однорічних і дворічних культур, стало менше на 31,2 % – з 40,6 тис. до 28,0 тис. У сфері вирощування багаторічних культур скорочення склало 31,1 % – з 1,6 тис. до 1,1 тис.

Кількість підприємств, що займалися тваринництвом, зменшилася на 28,9% – з 3,7 тис. до 2,6 тис., у змішаному сільському господарстві – на 37,7 %, з 988 до 616 одиниць. Також зменшилася кількість підприємств, які

здійснювали допоміжну діяльність у сільському господарстві та післяурожайну діяльність, на 32,8 % – з 2,3 тис. до 1,5 тис. підприємств.

Виробництво валової продукції сільського господарства України у 2023 р. порівняно з 2019 р. зросло на 127 587 млн грн, що свідчить про зростання виробництва сільськогосподарської продукції (рис. 2.2). Проте частка сільського, лісового та рибного господарства у загальній структурі ВВП у 2023 р. становила 7,4%, тоді як у 2021 р. сільське, лісове та рибне господарства мало найбільшу користь у ВВП України серед усіх економічних секторів, яка перевищувала 10%.

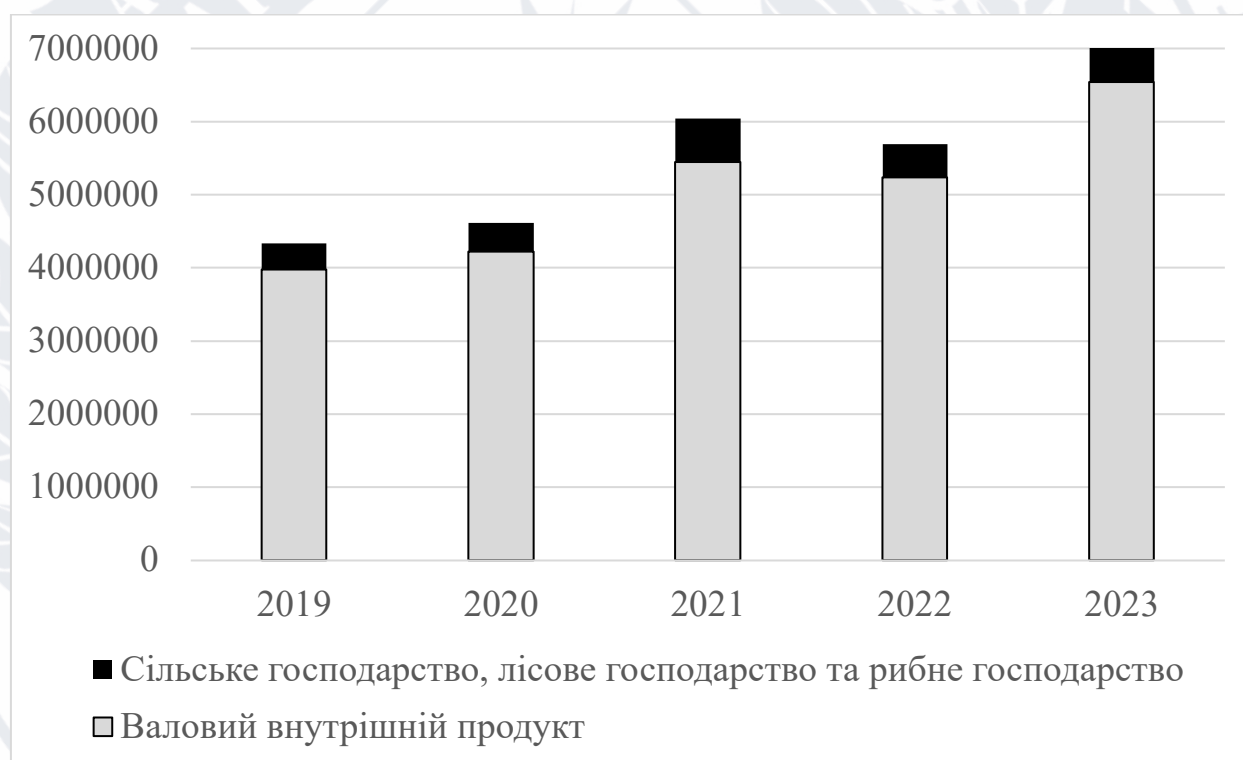

Рисунок 2.2 – Валова продукція сільського, лісового та рибного господарства у загальній структурі ВВП протягом 2019-2023 рр., млн грн.

Джерело: побудовано автором на основі [10].

Підприємствами сільського, лісового та рибного господарства протягом 2019-2021 рр. наросували обсяги виробленої продукції, проте у 2022 р. порівняно до попереднього року спостерігається зменшення обсягів

виробленої продукції у 1,4 рази (рис. 2.3), що негативно вплинуло на показники діяльності сільськогосподарських підприємств.

Рисунок 2.3 – Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг), додана вартість підприємств сільського, лісового та рибного господарства протягом 2019-2023 рр., млн грн.

Джерело: побудовано автором на основі [10].

У 2023 р. порівняно з 2019 р. відбулося збільшення обсягів виробленої продукції досліджуваних підприємств на 171760,3 млн грн., що свідчить про нарощування сільськогосподарського виробництва. Слід відзначити, що поступово відновлюється молочна галузь сільського господарства, нарощується виробництво овочів, зріс збір сільськогосподарських культур за всіма їх видами тощо.

Додана вартість за витратами виробництва сільськогосподарських підприємств протягом аналізованого періоду має аналогічні тенденції, виняток становить 2023 р., коли спостерігається зниження порівняно з попередніми роками.

Проведемо дослідження індексів цін на продукцію сільського господарства, реалізованої сільськогосподарськими підприємствами. Індекс ціни на сільськогосподарську продукцію є інструментом для аналізу ринкових тенденцій, оцінки ефективності виробництва та ухвалення відповідних рішень у контексті економічної ситуації в сільському господарстві.

Індекси цін на продукцію сільського господарства, реалізованого сільськогосподарськими підприємствами у 2022-2023 рр., скоротилися до 101,2% та 92,4% відповідно, що пов'язано із скороченням валового виробництва у рослинництві і тваринництві (рис. 2.4).

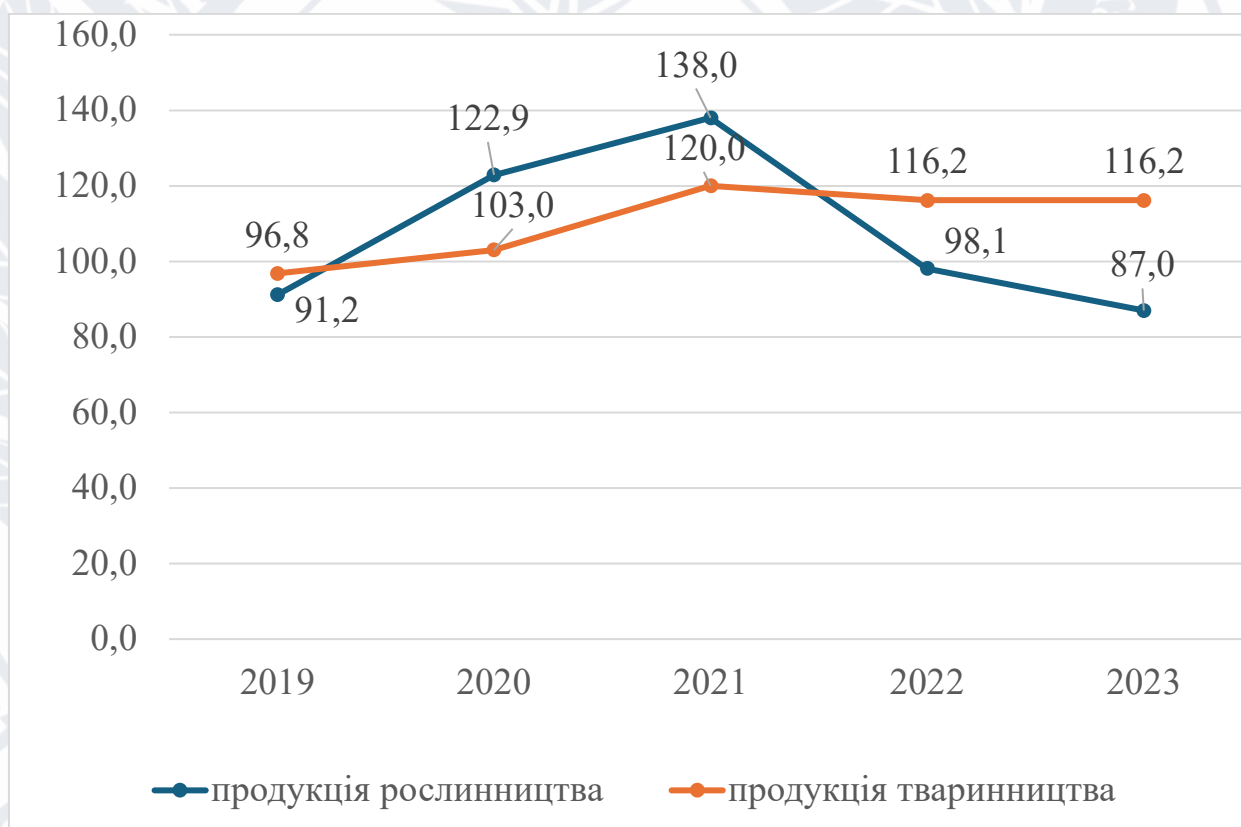

Рисунок 2.4 – Динаміка індексів цін на продукцію рослинництва і тваринництва протягом 2019-2023 рр., % до попереднього року.

Джерело: побудовано автором на основі [10].

У тваринництві індекси цін на продукцію залишалися стабільними на рівні 116,2% протягом 2022-2023 рр. У рослинництві відбулося значне

зниження цін, про що свідчить індекс цін продукції рослинництва, який у 2023 р. сягнув найменшого значення і становив 87%, що зумовлено скороченням посівних площ та зменшенням обсягів вирощування сільськогосподарських культур. Максимального значення індекс цін на продукції рослинництва досяг у 2021 р., що свідчить про підвищення вартості результату сільськогосподарських товарів, збільшення попиту на продукцію, зростання витрат на її виробництво, скорочення пропозицій через несприятливі погодні умови, зменшення посівних площ тощо. Також відбулися зміни в ринковій кон'юктурі, вплив зовнішніх економічних чинників і обмеження в ланцюгах постачання. Така динаміка індексу цін на продукцію сільського господарства може мати як позитивний вплив на прибутковість сільськогосподарських підприємств і на доступність продукції для споживачів.

Необхідно зазначити, що середні ціни на продукцію сільського господарства, яка реалізована сільськогосподарськими підприємствами протягом 2019-2023 рр. постійно змінювались (рис. 2.5).

Так, середня ціна за зернові культури у 2023 р. порівняно з 2019 р. збільшилася на 1808 грн за т., проте порівняно з попереднім 2022 р середня ціна знизилась на 724, 3 грн, що пов'язано з активними торгами на внутрішньому ринку та відкритому зовнішньому ринку. Середні ціни на цукровий буряк протягом аналізованого періоду зросли у 2,2 рази, що зумовлено значними скороченнями посівних площ під цукровий буряк та погодними умовами, які були несприятливими для вирощування сільськогосподарської продукції. Середні ціни на олійні культури (соняшник, ріпак, гірчиця) зросли у 2023 р. порівняно з 2019 р. у 1,5 рази, що пов'язано із зростанням цін на олію і підвищенням закупівельних цін на соняшник в Україні.

Вирощування картоплі в Україні посідає вагоме місце у сільському господарстві. У 2023 р. відбулося зростання середніх цін на цей вид продукції, що пов'язано із зменшенням посівних площ під картоплею майже

на 12%, досягнувши близько 880 тис. га. Традиційними регіонами, де вирощують найбільше картоплі в Україні, залишаються Житомирська, Вінницька, Київська та Львівська області, які щорічно виробляють у середньому 1,5–1,9 млн тонн продукції.

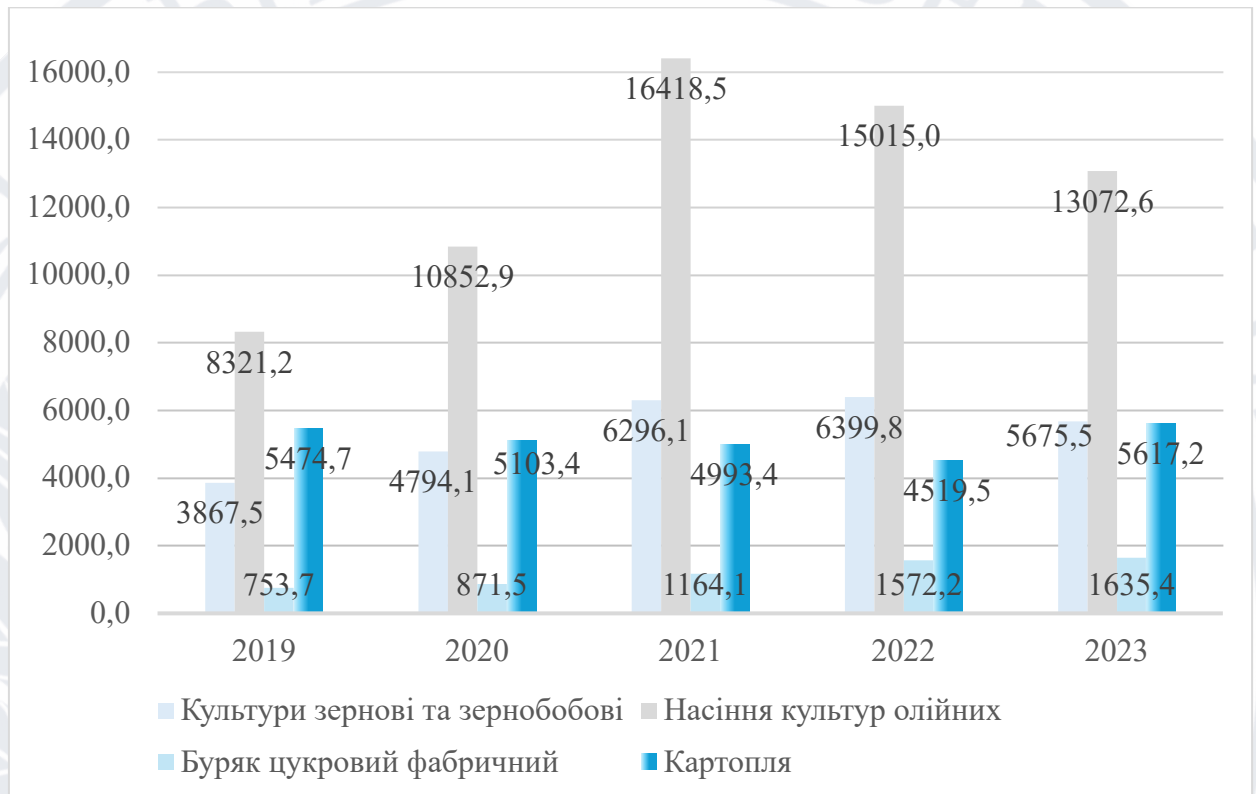

Рисунок 2.5 – Середні ціни на продукцію сільськогосподарства, яка реалізована сільськогосподарськими підприємствами протягом 2019-2023 рр., грн за т.

Джерело: побудовано автором на основі [10].

Продуктивність праці в підприємствах, які здійснювали сільськогосподарську діяльність є важливим показником, що визначає відношення виробленої сільськогосподарської продукції до середньооблікової чисельності працівників. Аналіз продуктивності праці у % до попереднього року наведено на рис. 2.6.

На одного зайнятого працівника у сільськогосподарському виробництві у 2023 р. припадає 2,1 млн грн. Продуктивність праці у 2023 р. порівняно з

2022 р. збільшилась на 0,429 млн грн на 1 зайнятого працівника, що створює умови для підвищення заробітної плати. Продуктивність праці в сільському господарстві демонструє зростання, що обумовлено впровадженням сучасних технологій, використанням інноваційної області. Ця ситуація пояснюється оновленням сільськогосподарської техніки та обладнання, впровадженням комп'ютерних систем і сучасних технологій, які знижують споживання у значній кількості робочої сили.

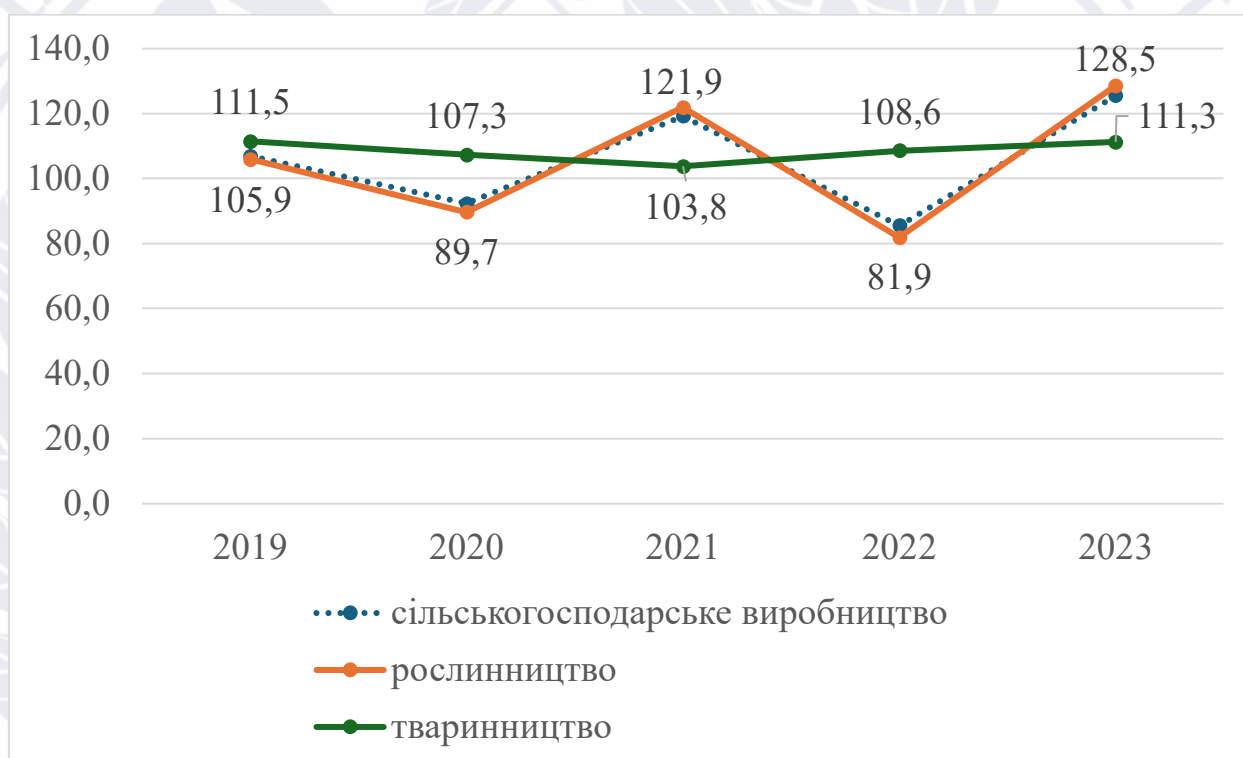

Рисунок 2.6 – Продуктивність праці в підприємствах, які здійснювали сільськогосподарську діяльність протягом 2019-2023 рр., % до попереднього року.

Джерело: побудовано автором на основі [10].

Проведений аналіз сучасного стану сільського господарства протягом 2019-2023 рр. свідчить про значний потенціал його розвитку, проте існує низка проблем недостатнього фінансування сільського господарства, що підкреслює дозвіл чіткого визначення пріоритетних напрямів та адаптації державної політики у сфері інвестиційної діяльності в умовах воєнного часу.

Такий підхід дозволяє ефективно вирішувати питання активізації інвестиційних потоків, а також мобілізації людських, фінансових та матеріальних ресурсів, що сприятиме забезпеченню продовольчої безпеки як України так і світу.

2.2. Аналіз інвестиційної привабливості сільського господарства

Забезпечення інвестиційної привабливості є одним із ключових завдань національної економіки. Інвестиції виступають руйнуванням структурних змін в економіці та сприяють вирішенню соціально-економічних викликів. Стимулювання інвестиційної активності та формування інвестиційних ресурсів є основою економічного розвитку. Інвестиційний клімат країни розвивається як сукупність політичних, правових, економічних і соціальних факторів, що впливають на привабливість і доцільність здійснення інвестицій у конкретне господарство (національну економіку, регіон чи підприємство) [16, с. 49].

Україна має значний інвестиційний потенціал, який включає:

- великий за обсягом ринок, один із найбільших у Європі;
- багаті природні ресурси;
- розвинуту науково-дослідну базу;
- високий науково-технічний потенціал;
- вагомий аграрний ресурс.

Додатковою перевагою для іноземних інвесторів є доступність виключно дешевої та професійної робочої сили.

Однак, попри ці конкурентні переваги, існує ряд перешкод, які створюють несприятливий інвестиційний клімат і підтримують притік капіталу в економіку країни. До таких чинників належать:

- недоліки в нормативній базі, що регулює захист прав інвесторів;
- політична нестабільність;
- слабо розвинена виробнича та соціальна інфраструктури;

- корупція;
- девальвація національної валюти;
- військовий конфлікт та інші ризики.

Для оцінки рівня інвестиційної привабливості використаємо інвестиційний індекс, що демонструє погляди бізнесу на актуальний стан інвестицій.

Індекс інвестиційної привабливості є важливим інструментом для оцінювання інвестиційного клімату країни. Він дозволяє визначити рівень привабливості країни для інвесторів і вказує на необхідні заходи для покращення ситуації (рис. 2.7).

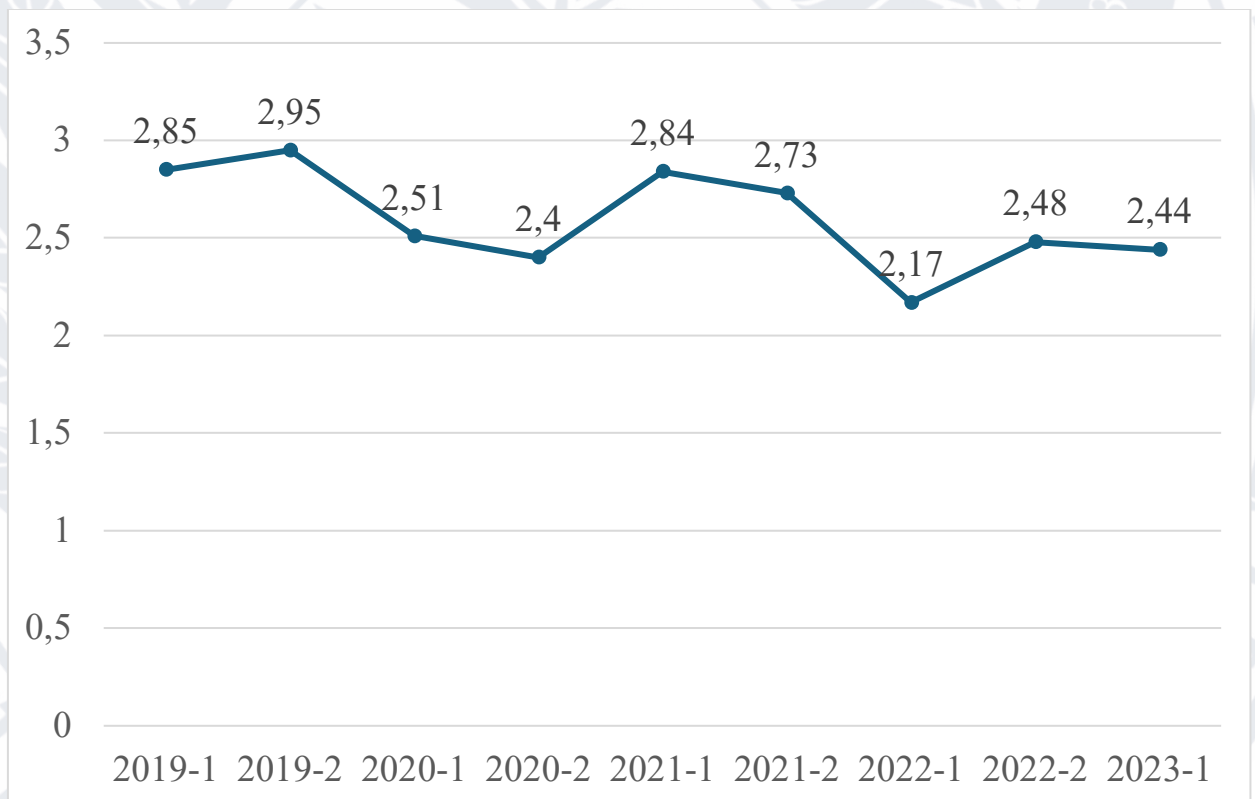

Рисунок 2.7 – Динаміка індексу інвестиційної привабливості України за півріччями протягом 2019-2023 рр.

Джерело: побудовано автором на основі [18].

Графік демонструє значні коливання індексу в Україні за аналізований період. У другому півріччі 2019 року індекс зростав, проте вже у першому

півріччі 2020 року почав знижуватися і становив 2,51. Найсуттєвіше падіння індексу відбулося в першій половині 2022 року, коли показник знизився до значення 2,17, порівняно з 2,73 у другому півріччі 2021 року. Це зумовлено початком військових дій на території України, що значно погіршило інвестиційний клімат. У другому півріччі 2022 року та першому півріччі 2023 року спостерігалось незначне покращення індексу – до 2,48 та 2,44 відповідно, однак його рівень все ще залишається нижчим за показники до 2022 року.

Динаміка капітальних інвестицій в сільському господарстві протягом 2019-2023 рр. наведена на рис. 2.8.

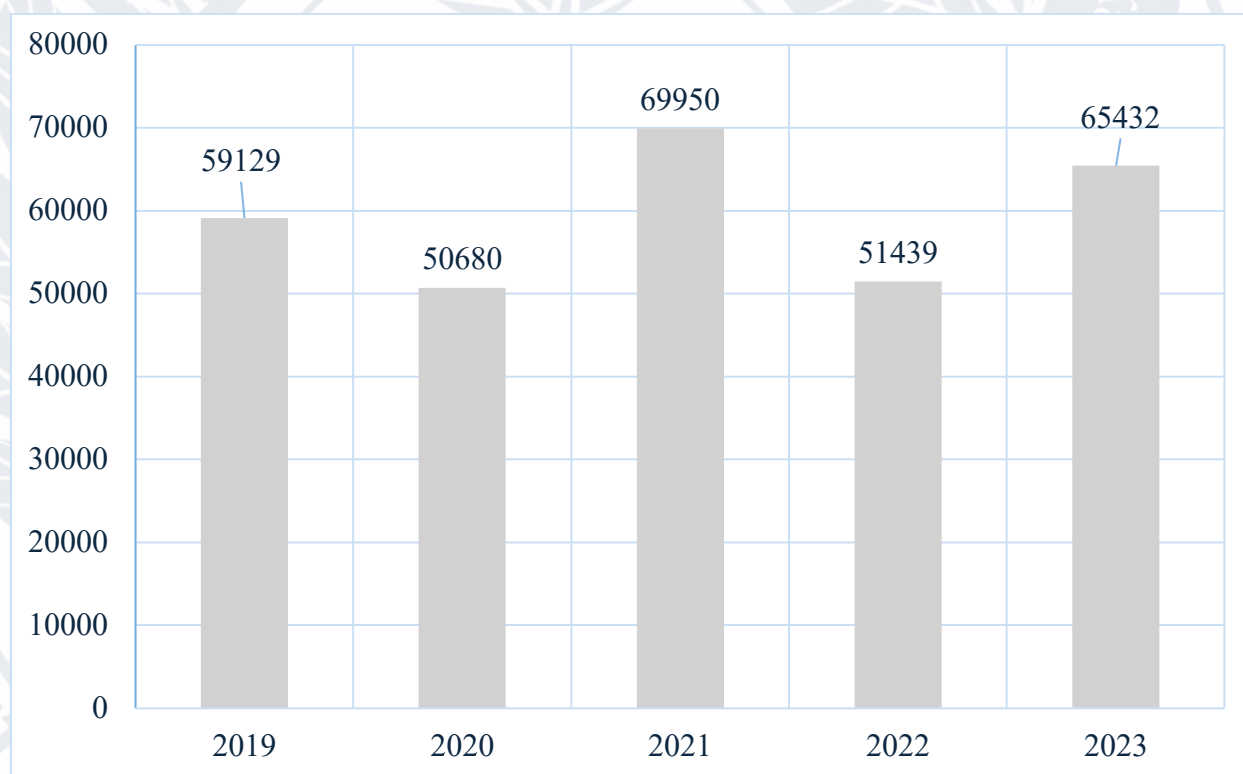

Рисунок 2.8 – Динаміка капітальних інвестицій в сільському господарстві протягом 2019-2023 рр., млн грн

Джерело: побудовано автором на основі [10].

Темпи залучення капітальних інвестицій у сільському господарстві значно сповільнилися через низку факторів, серед яких основними є економічна нестабільність, високий рівень ризиків, пов'язаних з військовими

діями та інфляційними процесами, а також неадекватне фінансування інфраструктурних проєктів. Також, інвестори стикаються з проблемами, що стосуються невизначеності в політичному та правовому середовищі, а також з труднощами у доступі до фінансових ресурсів. Ці чинники призводять до зменшення обсягів довгострокових інвестицій. Обсяги капітальних інвестицій у 2023 р. порівняно з 2022 р. збільшилися, проте вони не досягли максимального рівня 2020 р. – 69950 млн грн. Така динаміка пов'язана з дією низки чинників, які супроводжуються військовим станом та зменшенням бюджетних витрат на підтримку сільського господарства.

В умовах нестабільності сільськогосподарські підприємства переважно інвестують у підвищення оборотних активів, що забезпечує швидку віддачу, проте обмежує можливості для довгострокового розвитку. Через високі ризики сільськогосподарські підприємства спрямовують свої інвестиційні ресурси в більш стабільні зони для збереження капіталу.

Інвестиційна активність малих сільськогосподарських підприємств, які є ключовим фактором розвитку галузі, сповільнюється. До того ж процентні ставки за кредитами перевищують рівень рентабельності інвестиційних проєктів.

Притік прямих іноземних інвестицій припинився, а залучення зовнішніх фінансових ресурсів для реалізації інвестиційних проєктів суттєво зменшилося.

Динаміка капітальних інвестицій в регіональному розрізі у 2023 р. наведена на рис. 2.9. Лідируюче місце капітальних інвестицій в регіональному розрізі посідає Дніпропетровська область (40805 млн грн), на другому місці Київська область (33955 млн грн), третє місце займає Львівська область (21510 млн грн), четверте місце – Полтавська область (18153 млн грн), п'яте місце – Харківська область (12190 млн грн) та інші.

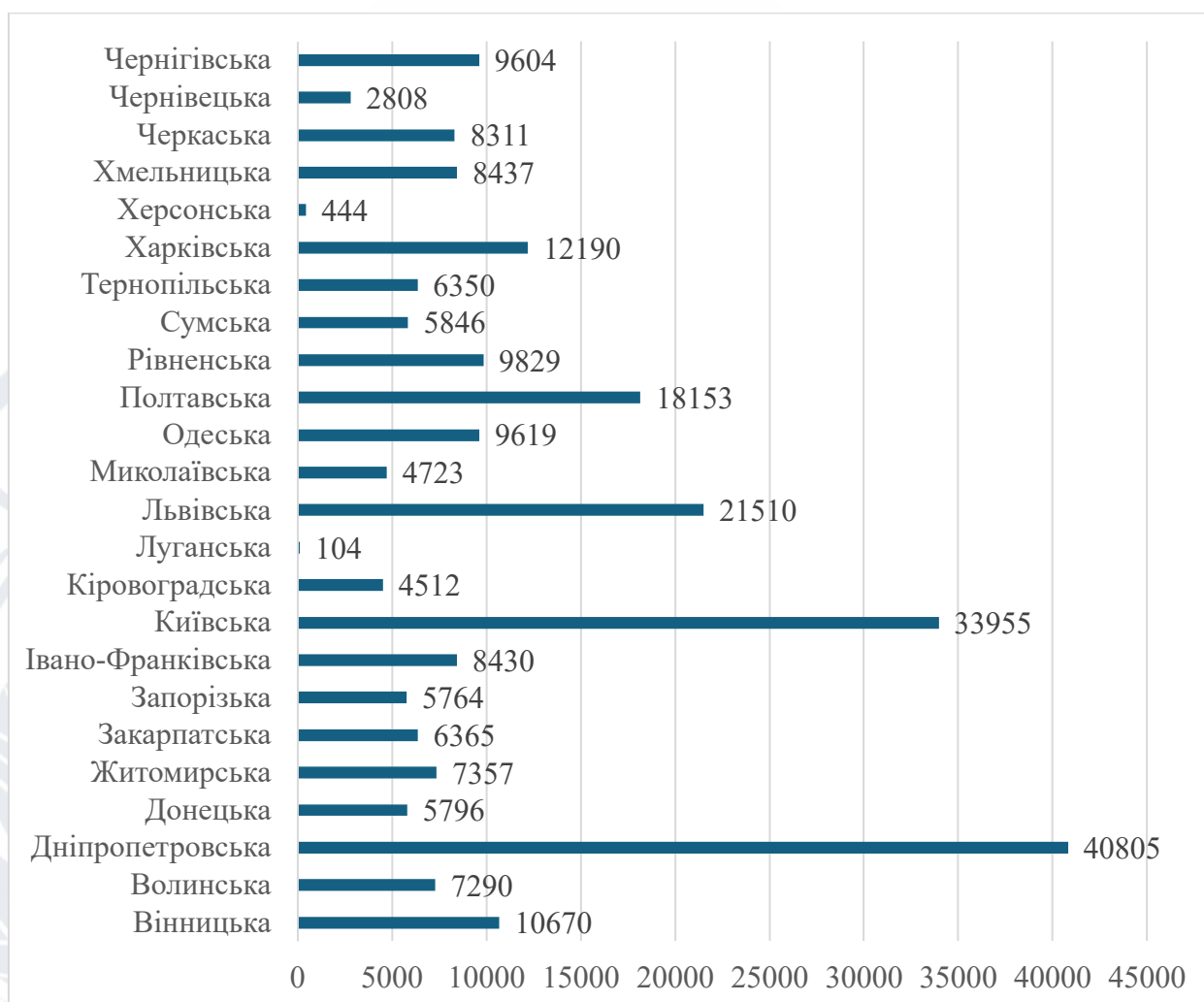

Рисунок 2.9 – Капітальні інвестиції в регіональному розрізі у 2023 рр., млн грн

Джерело: побудовано автором на основі [10].

Необхідно зауважити, що обсяги капітальних інвестицій в м. Києві перевищують навіть максимальне залучення у Дніпропетровській області і становило 146577 млн грн.

Найменше капітальних інвестицій було залучено у Луганській (104 млн грн) і Херсонській (444 млн грн) областях.

Наведемо обсяг капітальних інвестицій за видами активів та напрямками у табл. 2.1. Лівову частку займають інвестиції в матеріальні активи, які становили 95%, решта – інвестиції в нематеріальні активи (5%). Найбільші обсяги капітальних інвестицій залучали на придбання машин, обладнання та інвентар (213280 млн грн), друге місце посідають інженерні споруди (142565

млн грн) та нежитлові будівлі (84264 млн грн.). Найменше капітальних інвестицій залучено на придбання землі, що становила 1742 млн грн.

Таблиця 2.1 – Обсяг капітальних інвестицій за видами активів та напрямками у 2023 р., млн грн.

Показники	Обсяг капітальних інвестицій	у тому числі витрати на			
		придбання та створення нових активів	придбання активів, які були у використанні	поліпшення, вдосконалення, реконструкцію, модернізацію	капітальний ремонт
Усього	627281	454503	21646	91669	59462
Інвестиції в матеріальні активи	596458	431372	21060	84565	59462
Питома вага, %	95	95	97	92	100
житлові будинки	32230	29776	169	285	2001
нежитлові будівлі	84264	45598	3978	19795	14893
інженерні споруди	142565	80400	548	36400	25217
машини, обладнання та інвентар	213280	174840	6480	21119	10841
транспортні засоби	83274	67707	5490	5326020	4751760
земля	1742	56	1656	31	X
довгострокові біологічні активи рослинництва та тваринництва	7101	6984	31	86	X
інші матеріальні активи	32001	26011	2709	1522	1759
Інвестиції в нематеріальні активи	30823	23132	587	7104	X
Питома вага, %	5	5	3	8	X

Джерело: побудовано автором на основі [30].

Особливої уваги потребують капітальні інвестиції в довгострокові біологічні активи рослинництва та тваринництва, які у 2023 р. становили 7101 млн грн., в тому числі придбання та створення нових активів 6984 млн грн; придбання активів, які були у використанні – 31 млн грн; поліпшення, вдосконалення, реконструкцію, модернізацію – 86 млн грн. Проте це незначні інвестиції в довгострокові біологічні активи рослинництва та тваринництва, оскільки вони є основою для забезпечення стійкості сільськогосподарського виробництва. Інвестиції в цю сферу сприяють підвищенню продуктивності, покращенню якості продукції, збереженню біорізноманітності, а також створенню умов.

Крім того, у рослинництві виробництва напрямком є модернізація системи вирощування багаторічних культур, використання високоякісного продукту, впровадження сучасних методів розвитку та технологій точного землеробства.

У тваринництві пріоритетними інвестиціями в розвиток племінного поголів'я, вдосконалення кормової бази, будівництво сучасної ферми з високим рівнем автоматизації та впровадження стандартів добробуту.

Такі інвестиції сприяють лише підвищенню економічної ефективності галузі сільського господарства, а й забезпеченню продовольчої безпеки, зниженню відношення від імпорту, а також зміцненню позицій української агропродукції на ринку.

Кожна поступова умова до залучення інвестицій в окремі перспективні напрямки сільського господарства, такі як впровадження інноваційних технологій, підвищення продуктивності та розвитку сталого агровиробництва, може стимулювати позитивні зміни в подальшому. Для досягнення стійкого зростання в сільському господарстві необхідно створити сприятливі умови для інвесторів, зокрема через вдосконалення правового регулювання та забезпечення доступу до фінансування.

Однією з ключових умов залучення інвестиційних ресурсів є раціональне їх використання. Це означає, що інвестиції повинні сприяти

безперервному та динамічному зростанню темпів оновлення основних засобів, підвищенню рівня рентабельності та своєчасному поверненню кредитних коштів.

2.3. Ефективність впливу інвестицій на розвиток сільського господарства в Україні

Ефективність впливу інвестицій на розвиток сільського господарства в Україні охоплює такі аспекти: аналіз результативності інвестицій, їх вплив на соціально-економічний розвиток, перспективи інноваційного розвитку тощо.

Аналіз результативності інвестицій включає дослідження зростання валової продукції, покращення рентабельності та збільшення обсягів експорту сільськогосподарської продукції завдяки вкладенням у галузь, а також визначення, як інвестиції у техніку, технології та інфраструктуру вплинули на підвищення продуктивності праці.

Вплив інвестицій на соціально-економічний розвиток відображає їх роль у створенні нових робочих місць у сільській місцевості та зміцненні економічного потенціалу регіонів через розбудову логістичних і переробних потужностей.

Вплив інвестицій на перспективи інноваційного розвитку сільського господарства відображає вклад інвестицій у цифровізацію сільського господарства та впровадження новітніх технологій, таких як точне землеробство. Дослідження перспектив сталого розвитку через інвестування у відновлювальні джерела енергії та екологічні технології.

Перед сільськогосподарськими підприємствами постають основні виклики для інвестування:

1. Визначення бар'єрів, таких як недосконалість кредитних механізмів, нестабільність валютного ринку чи обмеження доступу до сучасних технологій.

2. Оцінка ролі державної підтримки та міжнародних програм у стимулюванні інвестицій.

Цей підхід дозволяє комплексно оцінити ефективність інвестицій та визначити ключові напрями для подальшого розвитку аграрного сектору.

Для аналізу впливу інвестиційних ресурсів на динаміку основних показників діяльності сільськогосподарських підприємств у період 2019–2023 рр. розрахуємо інтегральні коефіцієнти впливу.

Для розрахунку інтегральних коефіцієнтів впливу враховуються темпи зростання основних економічних показників (табл. 2.2), такі як: обсяги виробництва продукції рослинництва (зернових і зернобобових, соняшнику, овочевих) і тваринництва (м'яса, молока), урожайності зернових, заробітної плати, а також рівень інвестицій у сільське господарство.

Таблиця 2.2 – Темпи зростання обсягів виробництва продукції сільського господарства протягом 2019-2023 рр.

Показники	2019	2020	2021	2022	2023
Темп зростання: 1) інвестицій у сільське господарство	88,7	85,7	135,5	72,9	92,4
2) обсягів виробництва продукції рослинництва:					
- зернових, зернобобових	107,1	86,4	132,5	62,7	105,4
- соняшнику	107,7	85,6	125,2	68,9	121,3
- овочевих	103,2	100,0	102,1	75,8	104,2
3) обсягів виробництва продукції тваринництва:					
- м'яса	88,7	85,7	100,0	72,9	89,1
- молока	96,0	95,9	93,5	89,7	94,1
4) урожайності зернових	103,6	86,6	126,8	85,0	124,6
5) заробітної плати	105,7	112,0	135,5	121,1	136,1

Джерело: розраховано автором на основі [10].

Результати аналізу дозволяють визначити ефективність використання інвестиційних ресурсів у сільському господарстві та їхній вплив на розвиток

підприємств галузі. На основі отриманих даних можна оцінити тенденції змін і визначити, які напрями інвестицій мають найбільший вплив на економічну ефективність та продуктивність сільськогосподарських підприємств. Ці коефіцієнти відображають співвідношення між темпами зростання ключових показників діяльності сільськогосподарських підприємств та обсягами інвестицій. Інтегральні показники впливу інвестицій наведені у табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Інтегральні показники, що відображають вплив інвестицій на обсяги виробництва сільськогосподарської продукції, урожайність зернових культур та заробітну плату протягом 2019-2023 рр.

Інтегральні показники, що відображають вплив інвестицій на	2019	2020	2021	2022	2023
обсяги виробництва:					
- зернових, зернобобових	1,21	1,01	0,98	0,86	1,14
- соняшнику	1,22	1	0,92	0,94	1,31
- овочевих	1,16	1,17	0,75	1,04	1,13
- м'яса	1,17	1,17	0,74	1,21	0,96
- молока	1,08	1,12	0,69	1,23	1,02
урожайність зернових	1,17	1,17	0,74	1,21	1,35
заробітну плату	1,19	1,31	0,88	1,66	1,47

Джерело: розраховано автором.

Представлені результати інтегральних показників впливу інвестицій на обсяги виробництва продукції рослинництва і тваринництва сільськогосподарських підприємств протягом 2019-2023 рр. наведені на рис. 2.10.

Показники впливу інвестицій дозволяють оцінити, як фінансові вкладення сприяли збільшенню обсягів виробництва продукції рослинництва у сільськогосподарських підприємствах. Зокрема, вплив інвестицій на розвиток рослинництва обумовлений залученням фінансових ресурсів у

модернізацію техніки, добрива, засоби захисту рослин та інноваційні технології обробітку ґрунту, які сприяли підвищенню врожайності основних культур. Збільшення обсягів інвестицій сприяли зростанню обсягів виробництва зернових та технічних культур, що призвело до збільшення експортного потенціалу.

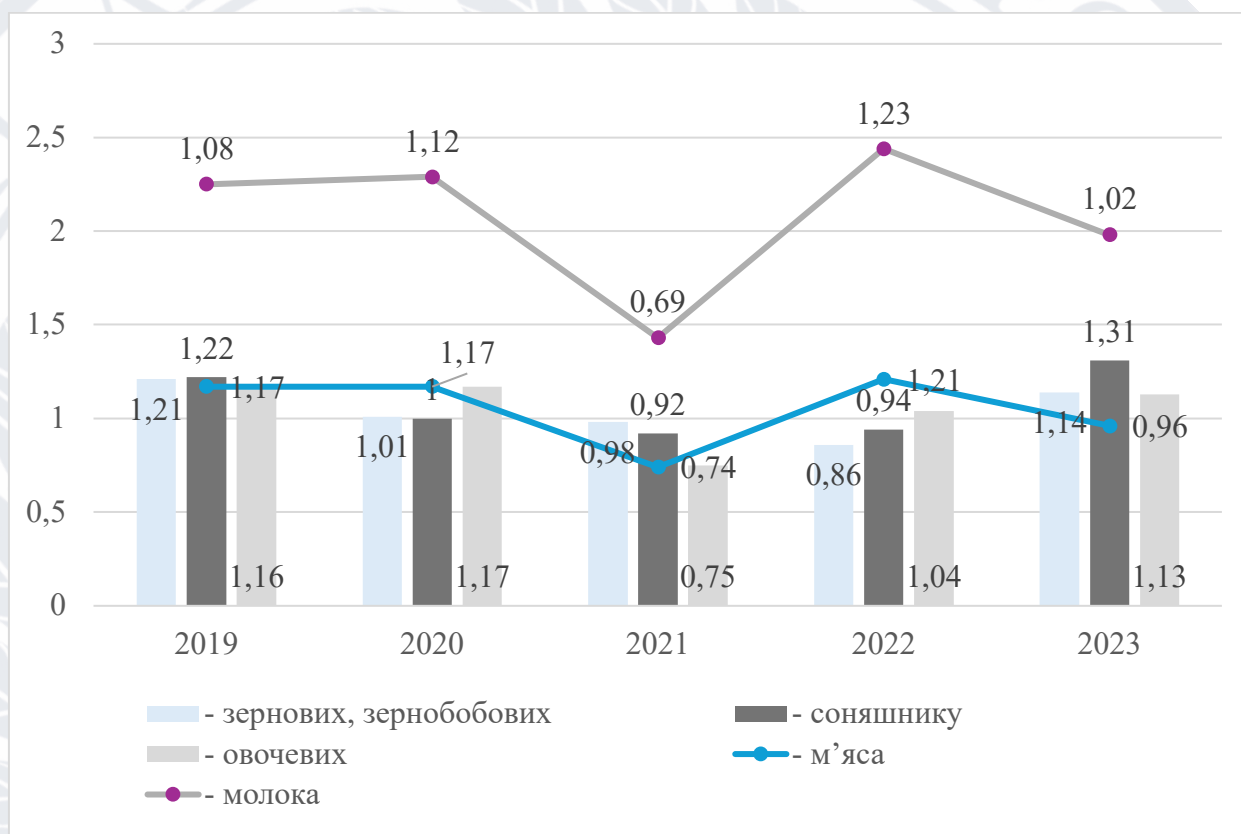

Рисунок 2.10 – Інтегральні показники, що відображають вплив інвестицій на обсяги виробництва продукції рослинництва і тваринництва сільськогосподарських підприємств протягом 2019-2023 рр.

Джерело: побудовано автором на основі власних розрахунків.

Вплив інвестицій на обсяги виробництва продукції тваринництва фінансування оновлення обладнання для годівлі, утримання та ветеринарного обслуговування покращило продуктивність тварин і якість продукції. Розширення виробничих потужностей забезпечило зростання обсягів м'ясо-молочної продукції.

На рис. 2.11 представлені результати інтегральних показників впливу інвестицій на урожайність зернових культур та заробітну плату протягом 2019-2023 рр.

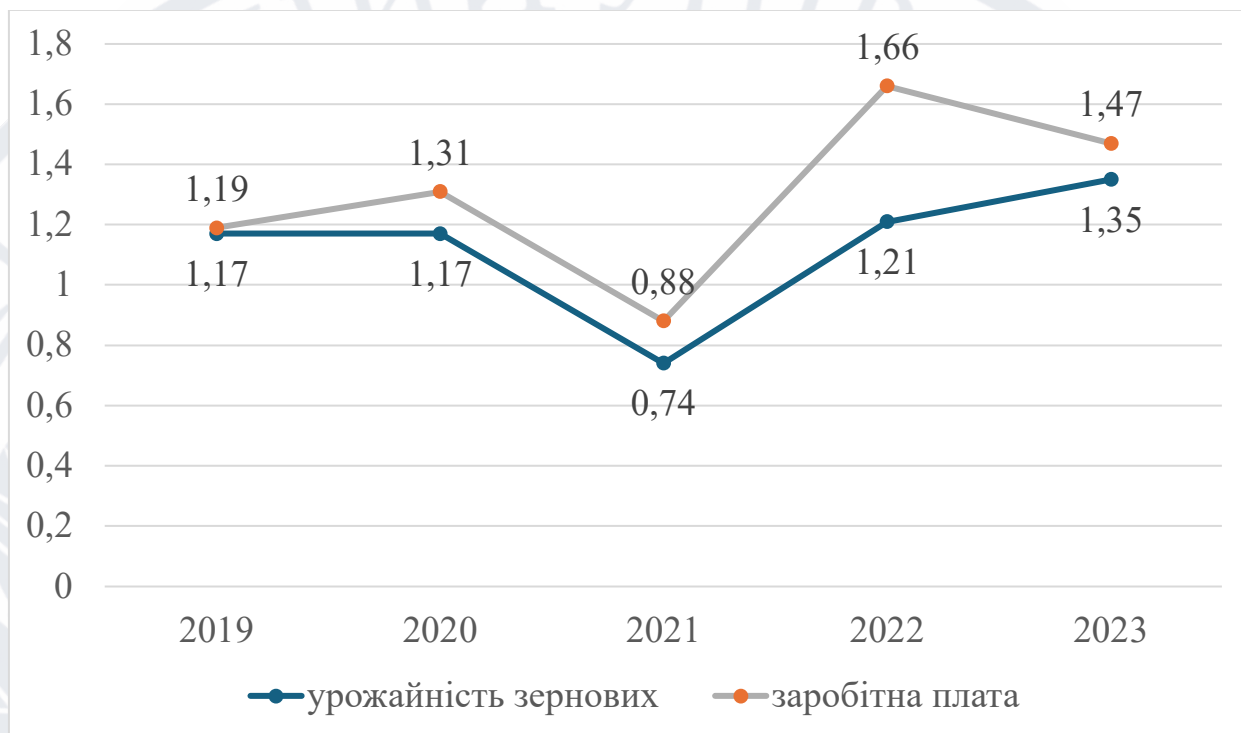

Рисунок 2.11 – Інтегральні показники, що відображають вплив інвестицій на урожайність зернових культур та заробітну плату працівників сільськогосподарських підприємств протягом 2019-2023 рр.

Джерело: побудовано автором на основі власних розрахунків.

Слід відзначити загальний ефект зростання обсягів виробництва, яке позитивно вплинуло на рентабельність підприємств та їхню конкурентоспроможність. Інвестиції сприяли розвитку інфраструктури, а також підвищенню ефективності використання трудових ресурсів і зростанням заробітної плати працівників сільського господарства.

Для ефективного використання інвестиційних ресурсів у сільському господарстві необхідно: постійно враховувати особливості діяльності сільськогосподарських підприємств; створювати умови, що сприяють залученню необхідного обсягу інвестицій, зокрема: удосконалювати

законодавчу базу щодо залучення закордонних інвестицій; планувати джерела фінансування діяльності сільськогосподарських підприємств; активізувати науково-технічні розробки з урахуванням зв'язку між інвестиціями та інноваціями; покращувати виробничу та соціальну інфраструктуру у сільських місцевостях тощо.

Висновки до розділу 2.

Повномасштабна військова агресія проти України залишається головним чинником, який негативно впливає на інвестиційний клімат сільського господарства. На другому та третьому місцях серед таких чинників міститься корупція та недосконалість судової системи, але сільське господарство має значний потенціал для розвитку і є інвестиційно привабливим для інвесторів.

У сільському господарстві відчутна гостра нестача інвестиційних ресурсів для забезпечення ефективної діяльності сільськогосподарських підприємств. В умовах нестабільності сільськогосподарські підприємства здебільшого спрямовують інвестиції на збільшення оборотних активів, що дозволяє швидко отримати прибуток, але, водночас, обмежує перспективи довгострокового розвитку.

Ефективність впливу інвестицій на розвиток сільського господарства визначено на основі інтегральних показників. При оцінці впливу враховуються ключові економічні показники, зокрема: обсяги виробництва продукції рослинництва (зернові та зернобобові культури, соняшник, овочі) і тваринництва (м'ясо, молоко), рівень урожайності зернових культур, заробітна плата, а також обсяг інвестицій у сільськогосподарський сектор.

РОЗДІЛ 3.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

3.1. Концепція удосконалення інвестиційної привабливості сільського господарства

Сільське господарство України є важливим чинником економічного та соціального розвитку країни. Для повного розкриття його потенціалу необхідно залучати інвестиції та створювати сприятливі умови для їх реалізації.

Концепція удосконалення інвестиційної привабливості сільського господарства України (рис. 3.1) спрямована на залучення додаткових інвестицій, підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, створення сприятливого інвестиційного клімату та забезпечення сталого розвитку сільського господарства, що дасть можливість визначення шляхів покращення інвестиційного клімату та підвищення привабливості галузі.

Основні заходи орієнтовані на формування умов, які сприятимуть залученню інвестицій, забезпеченню стабільного розвитку сільського господарства, підвищенню рівня життя сільського населення, зростанню обсягів виробництва та зміцненню продовольчої безпеки країни.

Концепція удосконалення інвестиційної привабливості сільського господарства базується на таких основних принципах: конкурентоспроможність, доброчесність, забезпечення доступу до достовірної та своєчасної інформації та прозорості інвестиційних проєктів для розвитку сільського господарства.

Визначимо основні завдання, які необхідно вирішити для удосконалення інвестиційної привабливості сільського господарства:

Рисунок 3.1 – Концепція удосконалення інвестиційної привабливості сільського господарства (розробка автора).

1. Розробка та впровадження ефективної правової та економічної політики, спрямованої на створення сприятливих умов для інвестицій.

2. Створення сприятливих умов для стимулювання інновацій та підвищення якості продукції.

3. Підтримка розвитку сучасних технологій та інфраструктури, що спонукає до модернізації логістичних систем, включаючи зберігання та транспортування продукції; фінансування в розвиток зрошувальних систем та інших технологічних рішень для підвищення ефективності використання землі.

4. Забезпечення сталого розвитку сільського господарства, з урахуванням економічної, екологічної та соціальної складової, є ключовою умовою для досягнення гармонійного розвитку аграрного сектору та суспільства в цілому. Сюди можна віднести: впровадження інноваційних технологій для підвищення продуктивності праці; забезпечення стабільного фінансування сільського господарства через пільгове кредитування; підтримку малого та середнього агробізнесу як основи економічної стійкості сільських територій тощо.

Для вирішення завдань концепції удосконалення інвестиційної привабливості сільського господарства необхідно проводити постійний аналіз показників сучасного стану розвитку сільського господарства; вивчати світовий досвід та передові практики у сфері управління інвестиційною привабливістю сільського господарства, зокрема вивчення досвіду країн-лідерів у сільському господарстві; прогнозувати майбутній розвиток сільського господарства.

Також важливо показати регіональні особливості аграрного сектору та орієнтуватися на потреби місцевих сільськогосподарських підприємств. Необхідно розробити довгострокові програми підтримки, які включають фінансування інноваційних проєктів, розвиток аграрної інфраструктури та покращення умов праці в сільській місцевості.

Особливу увагу слід приділити залученню іноземних інвесторів через створення прозорого інвестиційного клімату, забезпечення захисту прав власності та гарантій стабільності.

Комплексний підхід, що включає моніторинг, планування та впровадження інновацій, сприятиме не лише збільшенню обсягів інвестицій, а й загальному розвитку сільського господарства, підвищенню його конкурентоспроможності та забезпеченню сталого економічного зростання.

Необхідно застосувати засоби для досягнення поставленої мети концепції удосконалення інвестиційної привабливості сільського господарства. Серед таких засобів можна виділити проведення реформ у сфері законодавства та правового регулювання з метою створення прозорих і стабільних умов для інвесторів, забезпечення інституційної підтримки; залучення фінансових ресурсів шляхом розробки інвестиційних програм, сприяння співробітництву між державою, приватним сектором та міжнародними організаціями для реалізації інвестиційних проєктів, модернізації та розвитку інфраструктури, розширення доступу до фінансування, а також стимулювання інновацій для підтримки держави. Також формування стратегічних партнерств із міжнародними фінансовими організаціями та інвесторами для спільної реалізації проєктів у сільському господарстві.

Важливим інструментом реалізації мети концепції є створення сприятливого середовища для залучення прямих іноземних інвестицій через спрощення регуляторних процедур і зменшення адміністративних бар'єрів.

Державна підтримка інноваційних стартапів і проєктів у галузі сільського господарства сприятиме впровадженню сучасних технологій і підвищенню продуктивності.

Реалізація концепції базується на додатковому залученні інвестицій, але на сьогоднішній день реальними зовнішніми джерелами інвестування виступають надходження прямих іноземних інвестицій у сільське господарство і кредитне забезпечення сільськогосподарських підприємств.

Динаміка кредитування сільського господарства протягом 2021-2023 рр на ведена на рис. 3.2. Дані свідчать про переважання короткострокових і середньострокових кредитів. Так у 2023 р. порівняно з 2021 р. середньострокові кредити (від 1 до 5 років) надані сільськогосподарським підприємствам збільшилися на 1615 млн грн і становили 50865 млн грн. Аналогічна тенденція спостерігається у короткострокових кредитів, наданих сільськогосподарським підприємствам терміном до 1 року: спостерігається зростання у 2023 р. порівняно з 2021 р. у 1,8 рази.

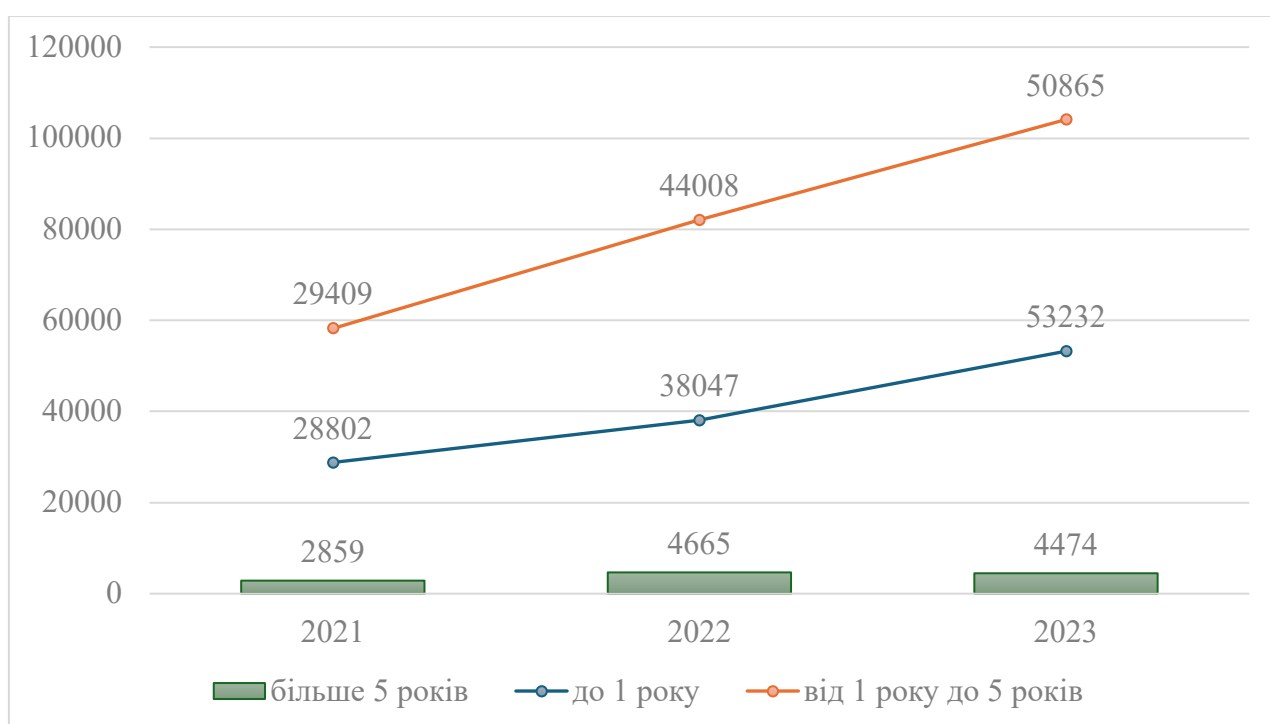

Рисунок 3.2 – Динаміка наданих кредитів сільськогосподарським підприємствам (за термінами погашення) протягом 2021-2023 рр., млн грн

Джерело: побудовано автором на основі [30].

Довгострокові кредити потрібні сільськогосподарським підприємствам для забезпеченості власних потреб, але банківські установи не охоче надають кредити терміном більше 5 років, про що свідчить тенденція останніх років.

Що стосується кредитів, наданих у національній чи іноземній валюті (рис. 3.3), то у структурі переважають кредити, надані у національній валюті. Так, кредити, надані сільськогосподарським підприємствам у національній

валюти у 2023 р. порівняно з 2021 р. збільшилися на 30193 млн грн, що пов'язано із збільшення державної підтримки сільськогосподарським підприємствам і реалізацією державної програми «Доступні кредити 5-7-9», коли аграрії можуть користуватися програмою відповідно до своїх цілей.

Обсяги кредитів, наданих сільськогосподарським підприємствам у іноземній валюті теж збільшилися у 2023 р. порівняно з 2021 р. на 8308 млн грн, що зумовлено низькою причин, зокрема: низькі відсоткові ставки та інфляційними процесами.

Іноземна валюта, зокрема долар США або євро, часто має нижчі процентні ставки замість кредитів у національній валюті. Це спонукає сільськогосподарські підприємства брати кредити саме в іноземній валюті для зменшення витрат на обслуговування боргу.

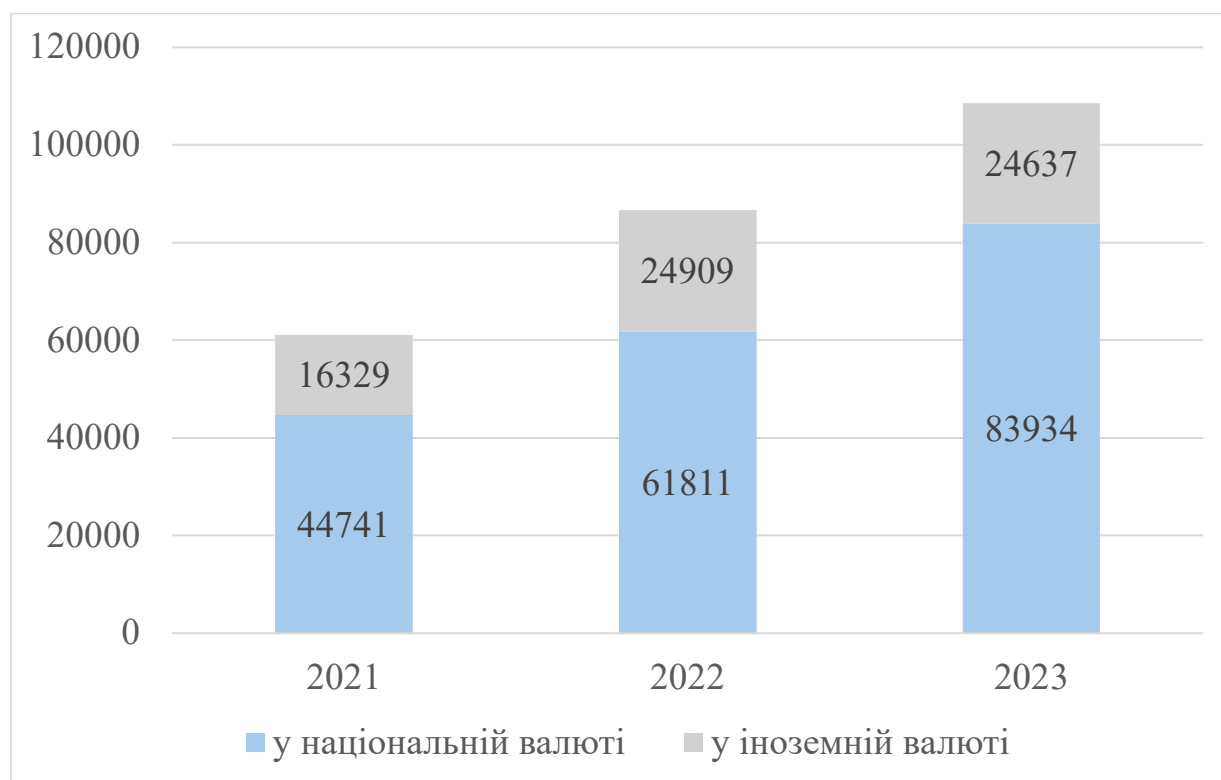

Рисунок 3.3 – Динаміка наданих кредитів сільськогосподарським підприємствам (за видами валют) протягом 2021-2023 рр., млн грн

Джерело: побудовано автором на основі [30].

За даними Державної служби статистики України на основі показників сільського господарства за період 2017-2023 рр., було виявлено значну

залежність капітальних інвестицій у галузь від рівня кредитування. Залежність обсягів капітальних інвестицій у сільському господарстві від обсягів кредитування можна представити у вигляді кореляційно-регресійне рівняння за формулою (форм. 3.1.):

$$y = 0,3491x + 28702. \quad (3.1)$$

Проведений аналіз демонструє, що між обсягами капітальних інвестицій та кредитування в сільському господарстві існує тісний кореляційний зв'язок (рис. 3.4).

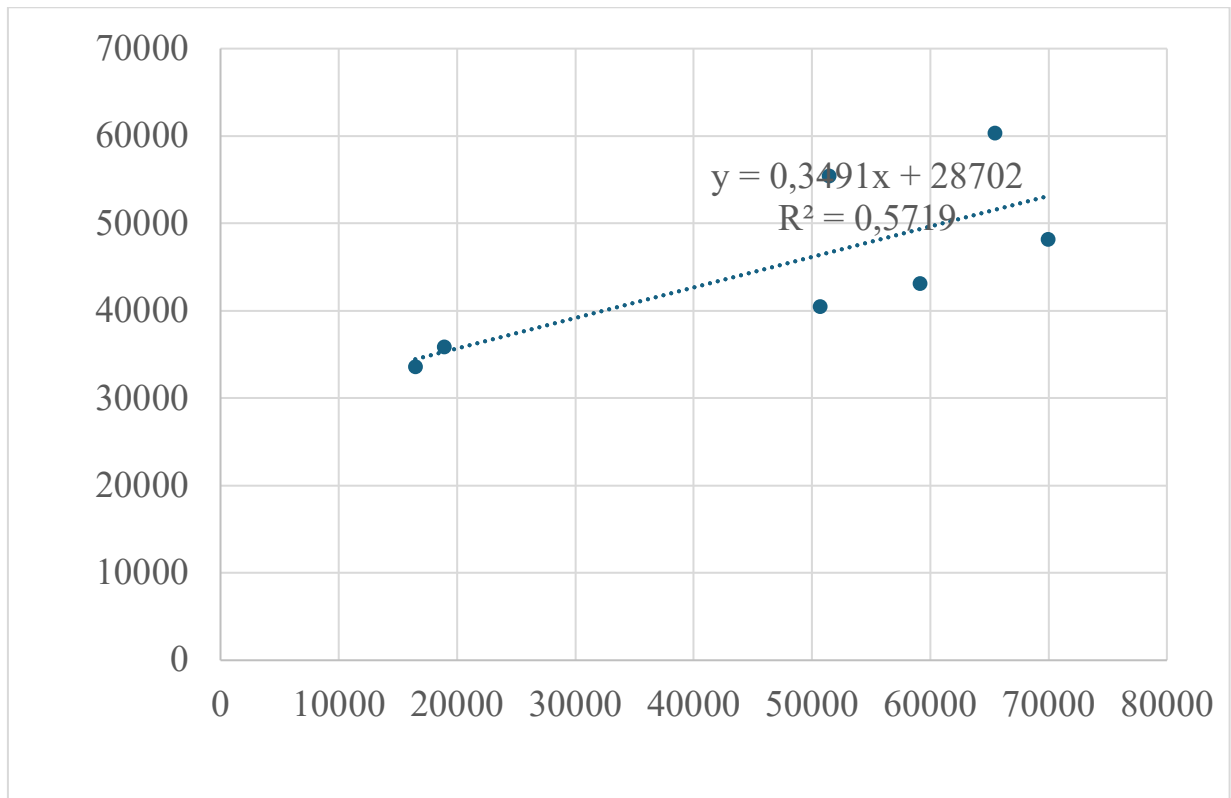

Рисунок 3.4 – Кореляційно-регресійне рівняння залежності обсягів капітальних інвестицій у сільському господарстві від обсягів кредитування.

Джерело: побудовано автором на основі [10, 30].

Забезпечення прозорості звітності про використання залучених інвестиційних ресурсів спричинить зростання довіри серед інвесторів.

Реалізація зазначених завдань і впровадження перерахованих засобів дозволить підвищити інвестиційну привабливість сільського господарства, забезпечить зростання прибутковості сільськогосподарських підприємств, сприяти економічному розвитку, соціальному прогресу та зміцненню продовольчої безпеки країни.

3.2. Пріоритети інвестиційної політики у контексті модернізації сільського господарства

У воєнний час склалася ситуація, яка свідчить, що на інвестиційний клімат у сільському господарстві впливають не лише традиційні чинники, але й низка важливих економічних і політичних наслідків. Серед них варто виділити:

значне зростання цін на продовольство (можливе зниження вартості харчових продуктів та кормів на 20%);

глобальний стрибок інфляції;

постійна загроза у вигляді руйнування інфраструктури;

втрати посівних площ та інші негативні явища.

Перед інвесторами постали нові виклики, післявоєнної відбудови економіки України, як і країни в цілому, яка зазнала величезних втрат, що істотно ускладнює процес залучення інвестиційних ресурсів у майбутньому. Тому можна виокремити пріоритети інвестиційного розвитку сільського господарства, визначивши основні цілі інвестування сільського господарства, які формують відповідні напрями, зокрема:

- нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції,
- зростання продуктивності,
- покращення родючості ґрунтів,
- розвиток біологічного потенціалу збереження рослин і тварин,
- підтримка соціальної сфери,
- фінансова стабілізація сільськогосподарських підприємств,
- формування аграрних об'єднань.

Модернізація сільського господарства, в основному, відбувається за рахунок власних інвестиційних коштів сільськогосподарських підприємств 72%, незначну частку становлять кошти інвесторів-нерезидентів – 0,1% (табл. 3.1). З коштів державного бюджету у 2023 р. було виділено на капітальні інвестиції 38995 млн грн, що у структурі становили 9,9 %, а з коштів місцевих бюджетів – 7,2 %. Що стосується інших джерел фінансування капітальних інвестицій, то у загальній структурі джерел фінансування вони становлять 2,1%.

Таблиця 3.1 – Джерела фінансування капітальних інвестицій у 2023 р., млн грн

Капітальні інвестиції за джерелами фінансування	Усього, млн грн	Питома вага, %
у тому числі за рахунок		
коштів державного бюджету	38995	9,9
коштів місцевих бюджетів	28554	7,2
власних коштів підприємств та організацій	285675	72,2
кредитів банків та інших позик	11649	2,9
коштів інвесторів-нерезидентів	290	0,1
коштів населення на будівництво житла	21789	5,5
інших джерел фінансування	8498	2,1
Усього	395450	100

Джерело: побудовано автором на основі [10].

Незважаючи на війну, інвестиції в Україну тривають, зокрема, за рахунок активної діяльності вітчизняного бізнесу та іноземних компаній, які вже функціонують на нашому ринку.

Іноземні підприємства інвестують в українську економіку не лише з метою її відновлення, а й для зміцнення її стійкості. Значна частина цих

інвестицій спрямована на розвиток енергетичної інфраструктури, що дає змогу підприємствам функціонувати навіть за умов обмеженого електропостачання.

Обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України протягом 2019-2023 рр. наведено у табл. 3.2. У 2023 р. порівняно з 2019 р. спостерігається скорочення прямих іноземних інвестицій в економіку України на 1613 млн дол США, проте порівнюючи з 2022 р. відбулося зростання прямих іноземних інвестицій у 3,7 рази.

Таблиця 3.2 – Прямі іноземні інвестиції в економіку України протягом 2019-2023 рр., млн дол. США

Роки	Прямі іноземні інвестиції в Україну, млн дол.	Прямі іноземні інвестиції з України, млн дол.	Сальдо, млн дол.
2019	5860	648	+5212
2020	-868	82	-950
2021	6687	-198	+6885
2022	1152	529	+623
2023	4247	42	+4205

Джерело: побудовано автором на основі [10].

Пріоритетним напрямом інвестиційної політики сільського господарства є залучення іноземних інвестицій. Для глибшого розуміння стану прямих іноземних інвестицій в сільське господарство необхідно провести аналіз їхньої динаміки як на світовому рівні, так і в межах національної економік. Це дасть змогу виявити ключові тенденції, специфіку руху інвестиційних потоків і чинники, які на них впливають. Вивчення світових показників прямих іноземних інвестицій дозволить визначити позицію України в глобальних інвестиційних процесах і оцінити відповідність національних результатів загальносвітовим тенденціям. З

представлених результатів прямих іноземних інвестицій можна зробити висновок, що у 2023 р порівняно з 2019 р. відбулися значні скорочення залучення іноземного капіталу за видами економічної діяльності (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Прямі іноземні інвестиції в економіку України за видами економічної діяльності протягом 2019-2023 рр., млн доларів США.

Показники	2019	2020	2021	2022	2023	Абс. відх. 2023 р. до 2019 р.
Сільське, лісове та рибне господарство	38	225	1128	378	132	94
Промисловість	2480	851	4039	1665	914	-1566
Будівництво	125	119	74	167	10	-115
Оптова та роздрібна торгівля	863	48	657	659	1577	714
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	346	27	166	169	209	-137
Фінансова та страхова діяльність	1172	226	645	1078	762	-410

Джерело: побудовано автором на основі [30].

Зміни в загальній динаміці обсягів прямих іноземних інвестицій слід розглядати разом із їх географічною структурою, залучаючи ключових інвесторів в економіку України (рис. 3.5). Це дозволяє проаналізувати

ступінь диверсифікації джерел інвестицій, застосувати найбільш перспективні напрямки міжнародного інвестиційного співробітництва та оцінити можливі ризики, пов'язані з жорсткою концентрацією інвестицій з окремих країн.

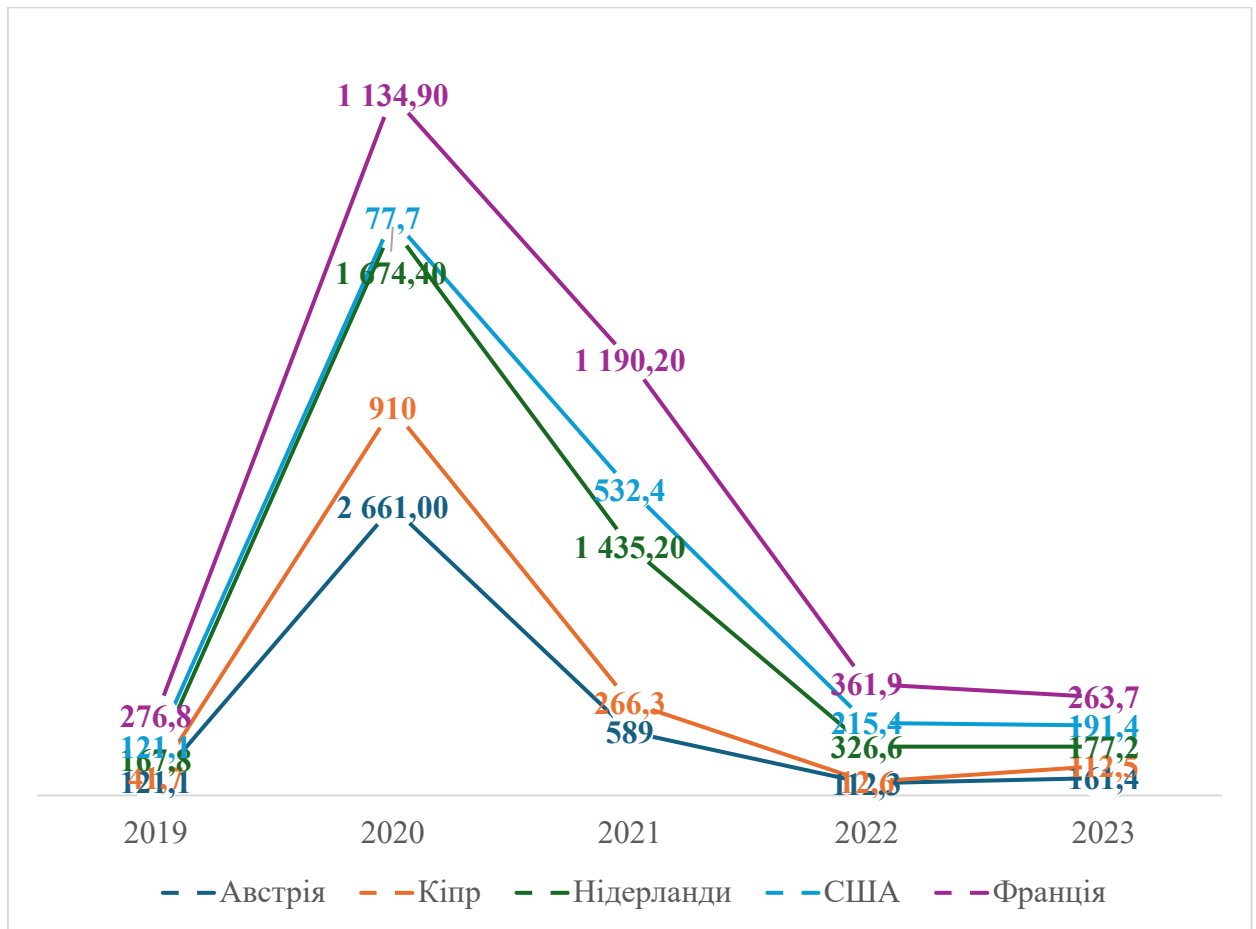

Рисунок 3.5 – Країни-іноземні інвестори прямих іноземних інвестицій в економіку України протягом 2019-2023 рр., млн доларів США.

Джерело: побудовано автором на основі [30].

За даними Національного банку України (рис. 3.6), станом на 1.01.2023 р. найбільшими інвесторами в економіку країни є Кіпр (31,7 %), Нідерланди (21,6 %), Швейцарія (5,8 %), Велика Британія (4,6 %), Німеччина (4,6 %), Австрія (3,0 %), Люксембург (2,4 %) та Франція (2,0 %). Ці держави традиційно займають позиції за обсягами інвестицій в Україну протягом багатьох років.

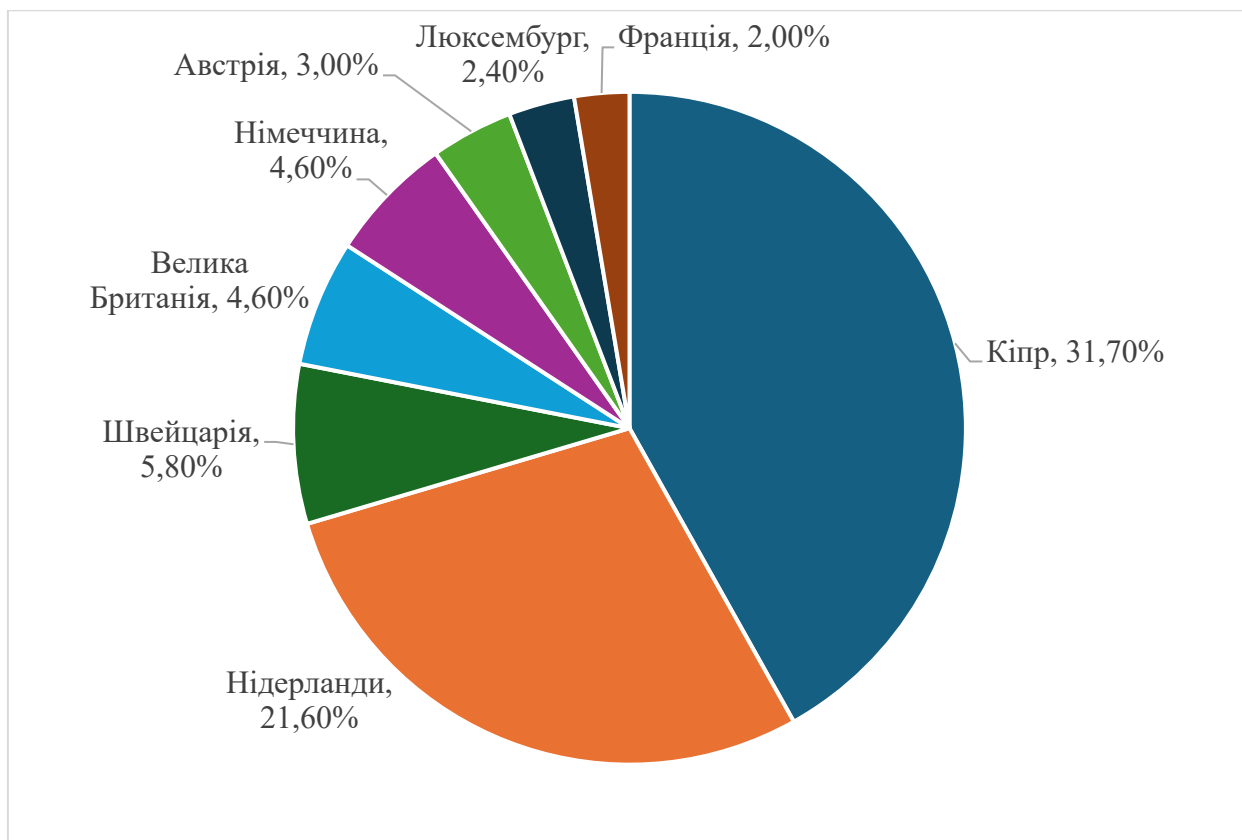

Рисунок 3.6 – Частка країн-іноземних інвесторів в загальній структурі залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України станом на 01.01.2023 р., %

Джерело: побудовано автором на основі [30].

В умовах військового стану іноземні інвестиції відіграють важливу роль у відновленні економіки країни, в тому числі сільського господарства, яке залишається пріоритетним напрямом інвестиційної політики держави, однак потребує нагальних заходів для вирішення проблемних ситуацій галузі у воєнний час.

Пріоритети інвестиційної політики в контексті модернізації сільського господарства є ключовими для забезпечення сталого розвитку аграрного сектора, підвищення його конкурентоспроможності та адаптації до сучасних викликів, таких як кліматичні зміни, цифровізація та глобалізація ринків.

Серед основних пріоритетів інвестиційної політики можна виділити впровадження інноваційних технологій у виробничі процеси, розвиток сучасної інфраструктури зберігання та транспортування продукції, підтримку

екологічно чистих методів господарювання, а також забезпечення ефективного використання ресурсів, зокрема водних.

Важливим аспектом є залучення інвестицій у наукові дослідження та розробки, що сприяють створенню нових сортів культури і технологій, адаптованих до кліматичних змін, а також зменшенню залежності від імпорту. У контексті глобалізації ринкова інвестиційна політика має підтримувати інтеграцію аграрного сектора в міжнародні ланцюги постачання, що включає створення умов для експорту продукції з високою доданою вартістю.

Крім того, необхідно стимулювати розвиток малого та середнього бізнесу в аграрному секторі, оскільки саме це підприємство часто є основою економіки сільських територій. Надання податкових пільг, забезпечення доступу до кредитних ресурсів, страхування інвестиційних ризиків та державна підтримка проєктів у сільському господарстві має стати основними інструментами розвитку.

3.3. Напрями підвищення інвестиційної привабливості сільського господарства

Підвищення інвестиційної привабливості сільського господарства необхідно проводити в таких основних напрямках (рис. 3.7).

Першим напрямом є розвиток інноваційних технологій, що полягає в: інвестуванні в розробку та впровадження сучасних агротехнологій (наприклад, точне землеробство, автоматизація, дрони для моніторингу полів);

підтримці наукових досліджень у сфері генетики, біотехнологій, стійких сортів рослин та порід тварин;

створенні умов для впровадження альтернативних джерел енергії в аграрному секторі (сонячна, вітрова, біогазові установки).

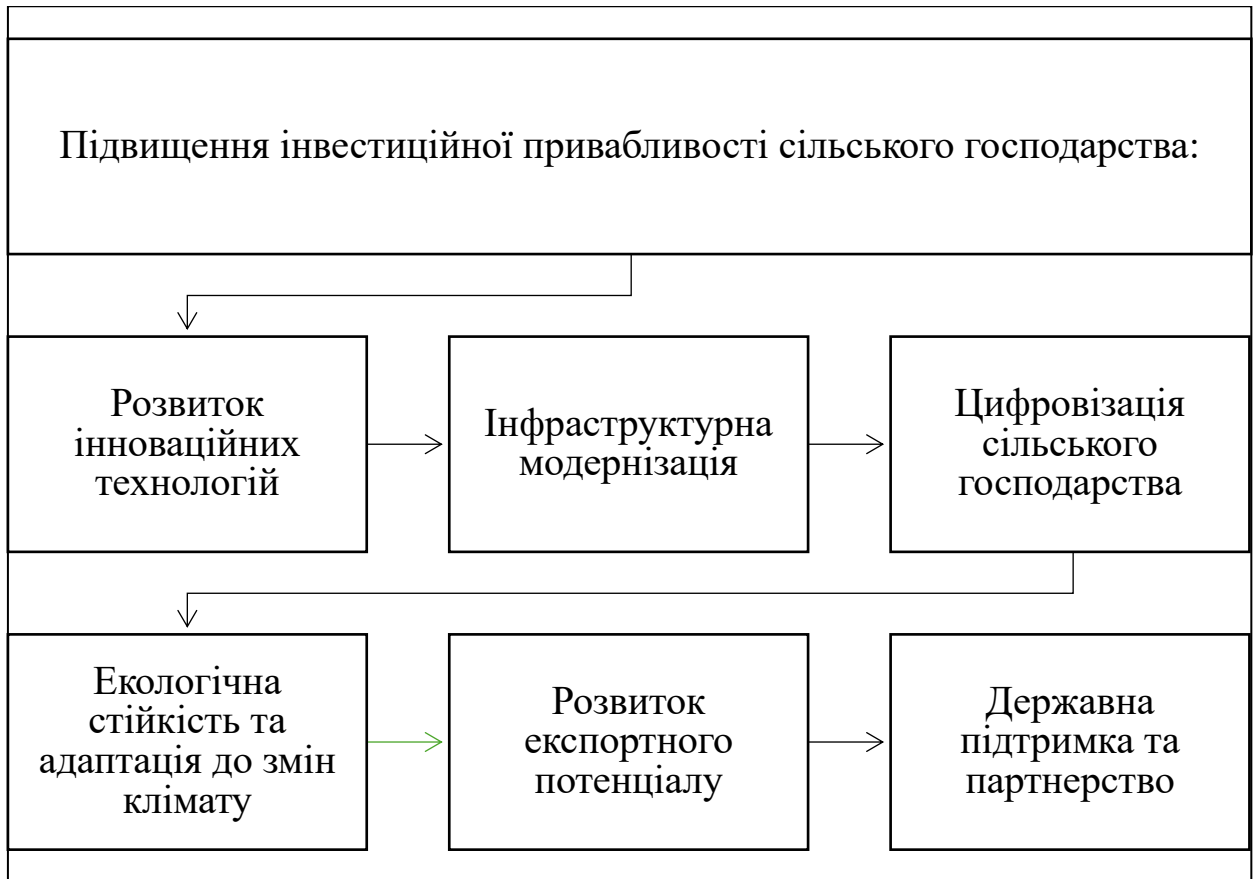

Рисунок 3.7 – Напрями підвищення інвестиційної привабливості сільського господарства.

Джерело: розроблено автором.

Другим напрямом підвищення інвестиційної привабливості сільського господарства є інфраструктурна модернізація, що потребує інвестицій в зберігання, логістику та транспортування сільськогосподарської продукції; будівництва та модернізації водних систем для забезпечення ефективного використання водних ресурсів; підтримки створення кооперативів та агрохабів для об'єднання дрібних і середніх виробників.

Третім пріоритетним напрямом підвищення інвестиційної привабливості сільського господарства є цифровізація сільського господарства, що передбачає:

- розвиток цифрових платформ для моніторингу, планування та управління агробізнесом;

- забезпечення доступу фермерів до сучасних інформаційних технологій, аналітичних інструментів та баз даних;
- стимулювання розвитку електронної комерції для збуту продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Підвищення інвестиційної привабливості сільського господарства неможливе без залучення інвестицій у розвиток людського капіталу. Освіта та підвищення кваліфікації аграріїв, зокрема у сфері використання нових технологій є необхідною умовою розвитку сільського господарства. Також важлива підтримка молодих фермерів та підприємців через гранти, пільгові кредити та інші механізми. Набувають популярності програми з популяризації сталого сільського господарства серед місцевих громад тощо.

Важливою складовою підвищення інвестиційної привабливості сільського господарства є екологічна стійкість та адаптація до змін клімату, що потребує інвестицій в проєкти, спрямовані на зменшення викидів парникових газів, стимулюванні переходу до органічного землеробства, впровадженні програми збереження біорізноманіття та відновлення деградованих земель.

Розвиток експортного потенціалу однозначно підвищить інвестиційну привабливість сільського господарства, оскільки інвестиції в сертифікацію та підвищення якості продукції будуть відповідати міжнародним стандартам. Відповідно створення умов для виходу на нові ринки через викладання торговельних угод і розвиток бренду української агропродукції, а також інтеграція в глобальні ланцюги постачання.

Заключним напрямом, і одним з обов'язкових, в підвищенні інвестиційної привабливості сільського господарства є державна підтримка та партнерство, які формують сприятливий інвестиційний клімат через податкові стимули, субсидії та страхування ризиків. Розвиток механізмів державно-приватного партнерства стимулюватиме додаткові інвестиції в сільське господарство. Удосконалення законодавчої бази слугуватиме захистом прав інвесторів і прозорості бізнес-процесів.

Сільськогосподарські підприємства, забезпечуючи розширене відтворення, активно вибирають залучені фінансові ресурси. Як свідчить досвід зарубіжних країн, ключову роль серед джерел займає державна підтримка. Особливістю аграрного сектора є накопичення та ефективне використання фінансових ресурсів. Вирішення питань підвищення інвестиційної привабливості залишається актуальним завданням. У цьому контексті важливі важливі завдання та чинники, що впливають на процес прийняття рішень.

Аналіз інвестиційної привабливості галузі включає вивчення економічних, політичних і ринкових чинників, які впливають на її розвиток. До ключових аспектів належать вплив постачальників і споживачів, рівень конкуренції в галузі та ймовірність появи нових учасників ринку.

Узагальнюючи проведені дослідження, на нашу думку, визначення інвестиційної привабливості сільського господарства можна представити у вигляді чотирьох етапного процесу (рис. 3.8).

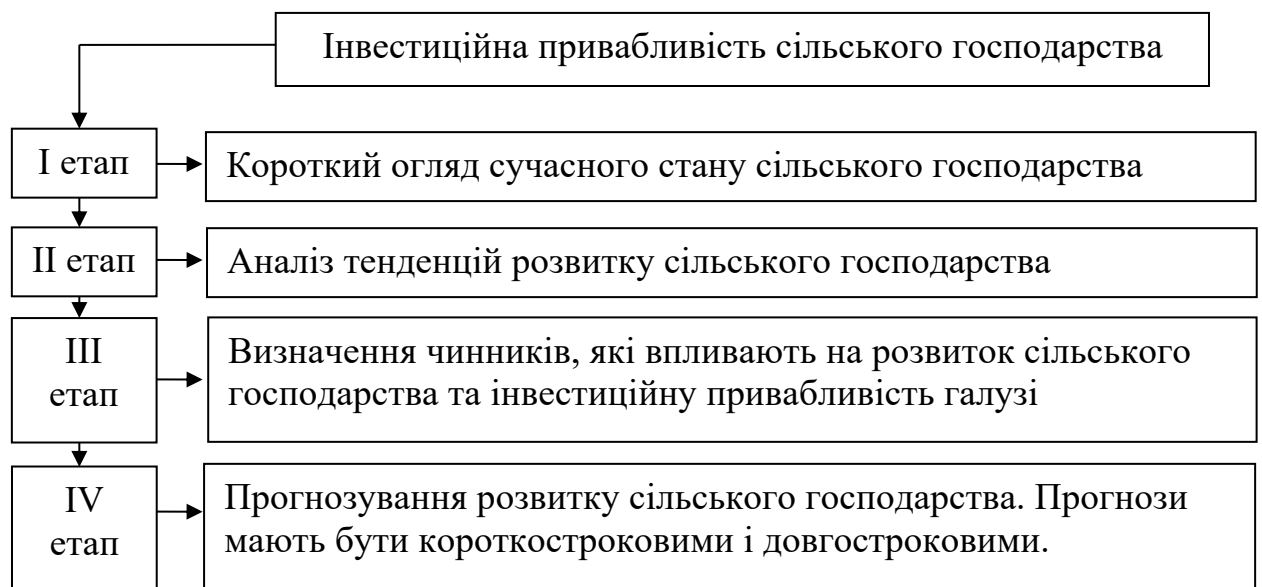

Рисунок 3.8 – Етапи визначення інвестиційної привабливості сільського господарства.

Джерело: розроблено автором.

На першому етапі здійснюється короткий огляд сучасного стану сільського господарства, зокрема досліджується історичне походження, проводиться аналіз продуктів, що пропонує галузь.

Другий етап передбачає комплексний аналіз основних макроекономічних показників сільського господарства, аналіз тенденцій.

На третьому етапі необхідно визначити чинники, які впливають на розвиток сільського господарства та інвестиційну привабливість галузі, зокрема необхідно визначити зовнішні та внутрішні чинники, що впливають на сільське господарство, а також згрупувати чинники у шість груп, що формують інвестиційну привабливість сільського господарства, тобто економічні, соціальні, екологічні, технологічні, політичні і правові, а також міжнародні.

Четвертий етап передбачає прогнозування розвитку сільського господарства на довгостроковий і короткостроковий період.

Основна мета короткострокового прогнозування полягає у визначенні оперативних задач для сільського господарства. Прогнозування враховує вплив сезонних і тимчасових чинників, таких як погодно-кліматичні умови, ціни на сільськогосподарську продукцію та ресурси, попит і пропозицію на внутрішньому й зовнішньому ринку.

Довгострокове прогнозування в сільському господарстві є інструментом підвищення стійкості та ефективності аграрного виробництва. Це передбачає використання різних методів і технологій для оцінки майбутніх тенденцій у врожайності, кліматичних змінах, ринковій ситуації та інших ключових факторів, які впливають.

Розвиток сільського господарства залежить від активізації інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств, які забезпечують довгострокове капіталовкладення, сприяючи стабільному зростанню ключових показників галузі. Зважаючи на значний економічний потенціал України та недостатній рівень внутрішніх інвестицій, перед

владними органами постає завдання створити умови для формування сприятливого інвестиційного клімату.

Аналізуючи тенденції надходження прямих іноземних інвестицій в Україну, можна визначити сильні, слабкі сторони, можливості та загрози розситку сільського господарства, пов'язані з іноземними інвестиціями. Ці аспекти представлені в SWOT-аналізі (табл. 3.4).

Таблиця 3.4 – SWOT-аналіз залучення іноземних інвестицій в сільське господарство.

Сильні сторони	Слабкі сторони
- Великий ринок з доступом до ресурсів. - Вигідне географічне положення. - Дешева кваліфікована робоча сила. - Розвинена аграрна база. - Наявність природних ресурсів.	- Високий рівень корупції та бюрократії. - Недосконала правова система для захисту інвесторів. - Нестабільна політична ситуація. - Недостатній розвиток інфраструктури.
Можливості	Загрози
- Зростання попиту на українську сільськогосподарську продукцію на світових ринках. - Можливість співпраці з ЄС та іншими міжнародними організаціями. - Потенціал розвитку інновацій. - Надання державної підтримки інвестиційних проєктів із значними інвестиціями. - Створення електронної платформи з представленими інвестиційними проєктами.	- Ризики економічної та політичної нестабільності. - Загострення конкуренції з боку сусідніх країн. - Можливі торговельні бар'єри та санкції. - Висока залежність від світових економічних коливань. - Зростання інфляції, зниження купівельної спроможності населення та конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств.

Джерело: складено на основі [39, 46].

На основі проведеного SWOT-аналізу можна зробити висновок, що Україна має значний потенціал для залучення іноземних інвестицій, однак стикається з низкою серйозних викликів.

Сильності залучення іноземних інвестицій в сільське господарство, зокрема, обширні ринки, кваліфікована робоча сила та багаті природні ресурси, створюють значний інтерес для інвесторів. Водночас, слабкі сторони залучення іноземних інвестицій в сільське господарство, такі як політична нестабільність, корупція та недостатньо розвинена інфраструктура, стають перешкодами для активного залучення інвестицій.

Можливості для розвитку інвестиційного середовища включають зростання попиту на українську продукцію на міжнародних ринках і підтримку з боку міжнародних організацій. Проте загрози, серед яких геополітична нестабільність, конкуренція з іншими країнами та глобальна економіка.

Нині Україна переходить на етапі впровадження реформ, і забезпечення стабільної інвестиційної діяльності стає одним із головних пріоритетів. Збройний конфлікт, який триває на території країни, значно впливає на обсяги іноземних інвестицій, створюючи ризики та невизначеність для інвесторів щодо захисту їх вкладень. Тому цей конфлікт є одним із ключових факторів, які забезпечують рівень інвестицій в сільське господарство і економіку України в цілому.

Сьогодні західні інвестиції відіграють ключову роль у фінансовому відновленні української економіки, а також у стимулюванні повернення громадян, які виїхали за кордон. Європейський Союз активно підтримує Україну, пропонуючи програми, здатні залучити значні кошти, зокрема мільярди євро, в інфраструктурні та інші інвестиційні проєкти.

Водночас, війна завдає серйозних збитків країні. За даними Київської школи економіки, станом на квітень 2024 року вартість зруйнованої інфраструктури оцінюється в 157,2 мільярда доларів. За прогнозами

Світового банку, для повного відновлення знадобитися щонайменше 486 мільярдів доларів протягом наступного десятиліття [55].

На державному рівні необхідно створити сприятливий інвестиційний клімат для сільського господарства, орієнтуючи його на повне забезпечення інвестиційних потреб сільськогосподарських підприємств. Важливим завданням є стимулювання інвестиційної активності суб'єктів господарювання, зокрема через розширення можливостей отримання підприємствами державних гарантій для реалізації інвестиційних проєктів. На регіональному рівні слід сприяти розвитку кредитно-фінансової інфраструктури та зміцненню співпраці між зацікавленими сторонами.

Комплексна реалізація напрямів підвищення інвестиційної привабливості сільського господарства дозволить не лише модернізувати сільське господарство, а й створити умови для сталого соціально-економічного розвитку сільських територій.

Висновки до розділу 3.

Концепція удосконалення інвестиційної привабливості сільського господарства України орієнтована на створення сприятливих умов для розвитку галузі шляхом залучення інвестицій, модернізації інфраструктури, розширення доступу до фінансових ресурсів, розвитку кадрового потенціалу та стимулювання інноваційної діяльності. Впровадження концепції удосконалення інвестиційної привабливості сільського господарства сприятиме сталому та ефективному розвитку аграрного сектору, а також зміцнить його роль у забезпеченні продовольчої безпеки.

Виявлено кореляційно-регресійну залежність капітальних інвестицій у сільському господарстві від рівня кредитування. Залежність обсягів капітальних інвестицій у сільському господарстві від обсягів кредитування можна представити у вигляді кореляційно-регресійне рівняння $y = 0,3491x + 28702$. Проведений аналіз демонструє, що між обсягами капітальних

інвестицій та кредитування в сільському господарстві існує тісний кореляційний зв'язок.

Модернізація сільського господарства, в основному, відбувається за рахунок власних інвестиційних коштів сільськогосподарських підприємств 72%, незначну частку становлять кошти інвесторів-нерезидентів – 0,1%. З коштів державного бюджету у 2023 р. було виділено на капітальні інвестиції 38995 млн грн, що у структурі становили 9,9 %, а з коштів місцевих бюджетів – 7,2 %. Що стосується інших джерел фінансування капітальних інвестицій, то у загальній структурі джерел фінансування вони становили 2,1%.

Підвищувати інвестиційну привабливість сільського господарства необхідно в таких основних напрямках: розвиток інноваційних технологій; інфраструктурна модернізація; цифровізація сільського господарства; екологічна стійкість та адаптація до змін клімату; розвиток експортного потенціалу; державна підтримка та партнерство тощо.

ВИСНОВКИ

В результаті написання кваліфікаційної роботи зроблено висновки.

Визначено три основні підходи до тлумачення економічної категорії «інвестиційна привабливість»:

1) з урахуванням цілей інвестора інвестиційну привабливість можна трактувати як сукупність економіко-психологічних чинників, що визначають для інвестора можливість отримання максимального прибутку при мінімальному ризику;

2) через сукупність різних факторів інвестиційну привабливість трактують як забезпечення надійного і своєчасного досягнення цілей інвестора на основі економічних результатів його діяльності;

3) через співвідношення між дохідністю та ризиком інвестиційну привабливість визначають як можливість отримання економічного ефекту (прибутку) за умови мінімального ризику.

Виділено шість груп чинників, що формують інвестиційну привабливість сільського господарства: економічні, соціальні, правові і політичні, екологічні, технологічні та міжнародні. Доведено, що ці чинники взаємодіють між собою та впливають на обсяги і напрямки інвестицій у сільське господарство, визначаючи його розвиток та ефективність, а також формуючи інвестиційну привабливість галузі.

Залучення інвестицій у сільське господарство суттєво уповільнилося під впливом низки чинників. Серед основних причин – економічна нестабільність, високі ризики, спричинені військовими діями та інфляцією, а також недостатнє фінансування інфраструктурних проєктів. Крім того, інвестори стикаються з невизначеністю у політичному та правовому середовищі, а також із труднощами в отриманні доступу до фінансових ресурсів. Усі ці обставини негативно впливають на обсяги довгострокових інвестицій.

Побудовано механізм формування інвестиційної привабливості сільського господарства, що включає інвестиційний процес, який регулюється державою та формується під дією зовнішніх і внутрішніх чинників, що впливають на інвестиційну привабливість сільського господарства. В механізмі інвестиційної привабливості сільського господарства визначено цілі інвестиційної діяльності в сільському господарстві цифрової економіки – це досягнення соціально-економічного ефекту.

Сільське господарство відіграє важливу роль у забезпеченні продовольчої, економічної, екологічної та енергетичної безпеки, сприяє розвитку суміжних галузей та створює соціально-економічну базу для розвитку сільських регіонів. В Україні сільське господарство забезпечує близько 10 % ВВП та близько 40 % експортних доходів. У галузях сільського, рибного й лісового господарства працює 17 % від загальної кількості працівників країни. Доведено, що сільське господарство має значний потенціал для розвитку і є інвестиційно привабливим для інвесторів.

Оцінено ефективність впливу інвестицій на розвиток сільського господарства на основі інтегральних показників. Аналіз включає врахування основних економічних параметрів, таких як обсяги виробництва продукції у рослинництві (зернові, зернобобові культури, соняшник, овочі) та тваринництві (м'ясо, молоко), рівень урожайності зернових культур, заробітна плата, а також обсяги інвестицій у сільське господарство.

Інтегральні показники впливу інвестицій на розвиток сільського господарства свідчать про загальний позитивний ефект від збільшення обсягів інвестицій у виробництво продукції рослинництва і тваринництва, що сприятливо позначилося на рентабельності підприємств і їх конкурентоспроможності. Інвестиції сприяли вдосконаленню інфраструктури, підвищенню ефективності використання трудових ресурсів і зростанню заробітної плати працівників сільського господарства.

Запропоновано концепцію удосконалення інвестиційної привабливості сільського господарства України, яка спрямована на залучення додаткових інвестицій, підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, формування сприятливого інвестиційного середовища та забезпечення сталого розвитку галузі. Це дозволяє визначити напрями покращення інвестиційного клімату та підвищити інвестиційну привабливість сільського господарства.

Доведено, що найбільшу частку в джерелах фінансування інвестиційної діяльності займають власні кошти сільськогосподарських підприємств – 72%, незначну частку становлять кошти інвесторів-нерезидентів – 0,1%. Кошти державного бюджету у 2023 р. у структурі джерел фінансування капітальних інвестицій становили 9,9 %, а кошти місцевих бюджетів – 7,2 %. Що стосується інших джерел фінансування капітальних інвестицій, то у загальній структурі джерел фінансування вони становили 2,1%.

Визначено основні напрями підвищення інвестиційної привабливості сільського господарства, зокрема: розвиток інноваційних технологій; інфраструктурна модернізація; цифровізація сільського господарства; екологічна стійкість та адаптація до змін клімату; розвиток експортного потенціалу; державна підтримка та партнерство тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аграрний сектор України у 2023 році: складові стійкості, проблеми та перспективні завдання. URL: <http://surl.li/gmdmre> (дата звернення: 10.09.2024).
2. Брюховецька Н. Ю., Булеєв І. П. та ін. Інтелектуалізація підприємств: концептуальні підходи та механізми стимулювання: монографія. Київ: Ін-т економіки пром-сті НАН України, 2022. 424 с.
3. Бутко М. П., Бутко І. М. Менеджмент інвестиційної діяльності: підруч. К.: Центр учбової літератури. 2018. 480 с.
4. ВВП - Україна. World Bank. URL: <https://data.worldbank.org/indicator> (дата звернення: 03.03.2024).
5. Вініченко І. І., Дідур К. М., Добродзій Т. В. Інвестиції в сільське господарство як головне джерело досягнення продовольчої безпеки України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. №1. С. 49-55.
6. Гарбар Ж. В., Майбородюк К. С. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 12. С. 18-22.
7. Гук О., Мохонько Г., Шендерівська Л. Тенденції інвестування в Україні. *Економіка та суспільство*, 2021. (29). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-35> (дата звернення: 03.03.2024).
8. Деньга С. М. Управління ефективністю інвестиційної діяльності: методологія, інформаційно-аналітичне забезпечення: монографія. Полтава: ПУЕТ, 2020. 455 с.
9. Дерев'яненко А. European Business Association «Індекс інвестиційної привабливості України 2-ге півріччя 2022 року» URL: https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2022/12/EBA-InvestIndex_2H2022_UA.pdf (дата звернення: 30.11.2023).
10. Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 16.11.2024).

11. Джеремі Міллер. Правила інвестування Воррена Баффета. Як зберігати та примножувати капітал. Изд-во: BookChef, 2022.
12. Дідур К. М. Сутність, класифікація й структура інвестиційної та інноваційної діяльності підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 9-10. С. 30-38.
13. Дорошенко Т. В. Сутність інвестицій як економічної категорії. *Фінанси України*. 2018. № 11. С. 114-118.
14. Єпіфанова І. Ю., Джеджула В. В., Косарук О. М., Сауляк А. В. Управління інвестиційним потенціалом підприємств харчової промисловості. *Innovation and Sustainability*, 2022. No 2. С. 8-18.
15. Зайцев І. Ю., Бормотова М. В. Інвестування : навчальний посібник / Міністерство освіти і науки України, Український державний університет залізничного транспорту. Харків : УкрДУЗТ, 2017. 170 с.
16. Зайцев О. В., Москаленко В. О., Шовкопляс О. А. Оцінка інвестиційного клімату України та шляхи його покращення. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. Випуск 1 (18), 2019. С. 48-56. URL: https://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/18_2019/09.pdf (дата звернення: 05.11.2024 р.).
17. Інвестиційний менеджмент: навч. посіб. / С. В. Качула, С. М. Халатур, Г. Є. Павлова, Л. В. Лисяк, Н. П. Дуброва. Дніпро: Монолит, 2022. 204 с.
18. Індекс інвестиційної привабливості України: зміни та очікування. URL: <https://ua.sudohodstvo.org/eba-indeks-investycijnoyi-pryvablyvosti-ukrayiny-zminy-ta-ochikuvannya/> (дата звернення: 10.09.2024).
19. Інформаційно-аналітичні матеріали щодо інвестиційного клімату в Україні. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents> (дата звернення: 03.03.2024).
20. Кальний С. В. Інвестування: навчальний посібник / С. В. Кальний. Київ : Видавництво «Наукова столиця», 2020. 135 с.

21. Качула С. В., Лисяк Л. В. Інвестиції домогосподарств як джерело їх фінансової стійкості. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 14. С. 12-17.
22. Китайчук Т. Інвестиційна привабливість: теоретичний аналіз та впливові фактори. *Економіка та суспільство*, 2023. №54. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-65> (дата звернення: 05.11.2024).
23. Ковальчук О. Я., Стрельбіцька Н. Є., Слободян А. Ю. Прямі іноземні інвестиції та їх вплив на економічний розвиток. *Молодий вчений*. 2017. №5. С. 596-602.
24. Мамка Г. О. Інвестиційна привабливість: законодавчі рішення та ключові фактори для економіки України. URL: <http://surl.li/mfcmzt> (дата звернення: 05.11.2024).
25. Марина А. С., Волкова Ю. В. Фінанси домогосподарств в структурі інвестиційних ресурсів країни. *Підприємництво та інновації*. 2020. № 13. С. 104-110.
26. Марчук Ю. М., Голян В. А., Коробка Р. В., Заставний Ю. Б. Зелені інвестиції як складова фінансово-інвестиційного забезпечення екологізації національної економіки: відтворювальні та секторальні виміри. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 4. С. 19-25.
27. Менеджмент інвестиційної діяльності : підручник / Бутко М. П., Бутко І. М., Дітковська М. Ю. та ін. за заг. ред. М. П. Бутка. К. : Центр учбової літератури, 2018. 480 с.
28. Мінфін – все про фінанси: новини, курси валют, банки. URL: <https://minfin.com.ua/> (дата звернення: 05.11.2024).
29. Мовчанюк А. В. Інвестиційний потенціал сільськогосподарського виробництва як основа забезпечення сталого розвитку аграрного сектору України. *Ефективна економіка*. 2021. № 9. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2021/93.pdf (дата звернення: 10.09.2024).
30. Національний банк України: веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/> (дата звернення: 10.09.2024).

31. Нікольчук Ю. М., Лопатовська О. О. Інвестиційна привабливість України: основні тенденції, проблеми та ключові вектори вирішення. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 1. С. 164-170.
32. Підприємництво: навч. посіб. / за заг. ред. Г. І. Купалової. Київ : «Київський університет», 2022. 376 с.
33. Полінкевич О. М., Тринчук В. В. Інвестиційна привабливість соціального підприємництва для релокованих підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 2. С. 56-61.
34. Поліщук Н. В., Зволінський А. А. Вплив інвестицій на розвиток сільського господарства в Україні. XXIV Міжнародна наукова конференція студентів та молодих вчених «Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання». (м. Вінниця, 03 грудня 2024 р.) ДонНУ імені Василя Стуса. Вінниця. 2024.
35. Поліщук Н. В., Зволінський А. А. Інвестиційна привабливість сільського господарства. Актуальні проблеми розвитку фінансів в умовах цифровізації економіки України: матеріали II Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 25 квітня 2024 р.). Вінниця. 2024. С. 81–83.
36. Поліщук Н. В., Рудь В. В. Розвиток ринку фінансових інвестицій в Україні. URL: <http://surl.li/znlllf> (дата звернення: 05.11.2024).
37. Поліщук Н. В., Попадюк Я. А. Особливості формування інвестиційного механізму розвитку підприємств. Збірник матеріалів I Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 55-річчю кафедри фінансів і банківської справи «Актуальні проблеми розвитку фінансів в умовах цифровізації економіки України» (м. Вінниця, 27 квітня 2023 р.). Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2023. С. 50–52.
38. Поліщук Н. В., Тарасов А. А. Аналіз взаємозв'язку обсягів капітальних інвестицій в економіці та обсягами ВВП: оцінка тенденцій. Розвиток фінансового ринку в Україні: загрози, проблеми та перспективи: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, 23 листопада

2023 р. Полтава: НУПП, 2023. С. 45-46. URL: <http://surl.li/xqoxsl> (дата звернення: 10.09.2024).

39. Попова О. П., Коцюбинська Л. М., Скубій О. А. Інвестиційна діяльність в сільському господарстві в сучасних умовах. *Економіка і суспільство*. 2023. № 54. С. 1-8.

40. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва : Постанова КМУ від 14.03.2023 № 229. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/229-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 16.11.2024).

41. Про внесення змін до порядків, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28 і від 14 липня 2021 р. № 723 : Постанова КМУ від 14.10.2022 № 1194. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennia-zmin-do-poriadkiv-za-1194> (дата звернення: 23.11.2024).

42. Про внесення зміни до статті 287 Митного кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустриальних парків в Україні : Закон України від 21.06.2022 № 2331-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2331-20#Text> (дата звернення: 16.11.2024).

43. Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні : Закон України від 17.12.2020 № 1116-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text> (дата звернення: 21.11.2024).

44. Рибіна Л.О., Адаменко А.П. Розвиток «зеленого» інвестування в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 42. С. 327-331.

45. Різник Д. В. Інвестиційна діяльність в Україні після повномасштабного вторгнення в Україну. *Економіка та суспільство*. Випуск № 48. 2023. URL: <http://surl.li/kzmcnn> (дата звернення: 05.11.2024).

46. Савченко М. В., Степанюк В. Л. Залучення іноземних інвестицій в економіку України: тенденції, проблеми та перспективи повоєнного відновлення. *Економіка*. 2024. Випуск №6 (276). С. 6-15.
47. Сазонець І. Л., Федорова В. А., Гладченко А. Ю. Інвестування : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Львів : Новий світ-2000, 2019. 388 с.
48. Середня заробітна плата. Мінфін. URL: <http://surl.li/tjetmm> (дата звернення: 03.03.2024).
49. Степанова А. А. Інвестування в схемах і таблицях: підруч. Ч.1. 2021. 103 с.
50. Тарасова О. Особливості сталого інвестування в розвиток екологоорієнтовної економіки. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2022. №6. Том 2. С. 168-177.
51. Харченко Г. А., Миргородська Д. О. Інвестиційна діяльність сучасних сільськогосподарських підприємств: стан, проблеми та напрями поліпшення. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2018. № 17. С. 663-667.
52. Burkaltseva D. D., Sivash O. S., Boychenko O. V., Savchenko, L. V., Bugaeva, T. N., & Zotova, S. A. Realization of investment processes in the agricultural sector of the digital economy. 2020. URL: <http://surl.li/imrwkk> (дата звернення: 05.11.2024).
53. Salkova I., Polishchuk N., Broyaka A., Kucher A. Cost effectiveness and attracting investments in crop sector URL: <http://surl.li/irkjty> (дата звернення: 05.11.2024).
54. Trusova N., Polishchuk N. Sakun A., Prystemskyi O., Morozov R. Anti-Crisis Stability of Break-Even Development Potential and its Resource Support in Agribusiness. *Scientific Horizons*. 2021, Vol. 24, No. 6. p. 62-80. URL: <http://surl.li/bsmdvp> (дата звернення: 05.11.2024).
55. World Bank. URL: <https://data.worldbank.org/net-outflows-Ukraine> (дата звернення: 03.03.2024).